

Journal of Safe City

Online ISSN: 2676-556X

Journal Homepage: www.ispdrc.ir

Research Paper

Review and content analysis of Iranian studies related to urban stress

khatereh Moghani Rahimi, Mohammad Reza Pourjafar, Hamidreza Saremi, Seyyed Ali Safavi

[1] a. PhD Candidate of Urban planning and Design, Faculty of Arts and Architecture, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran. [2]
Tarbiat Modares University, Tehran, Iran [3]
Tarbiat Modares University, Tehran, Iran [4]
Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

Received:1 May 2025 Received In revised form: 26 May 2025 Accepted: 17 September 2025 p.p: 1 – 23

https://doi.org/ 10.22034/ispdrc.2025.2059478.1183

ABSTRACT

Urban dwellers are exposed to many stressors, and this issue plays a major role in causing and strengthening physical and mental illnesses. However, not enough research has been conducted in this area so far. Of course, a number of domestic studies in the interdisciplinary fields of architecture, sociology, urban planning, psychology, educational sciences, etc. have examined this issue and related peripheral issues with different approaches. However, there is no study that answers the question "How have domestic studies studied the link between stress and the city?" For this purpose, domestic studies in the field of urban stress have been analyzed and reviewed comprehensively and interdisciplinaryly in this study. In this study, previous studies were identified and screened in several stages using the narrative review method, and then these studies were analyzed using content analysis. The findings of this study show that domestic researchers consider urban stress to be mostly caused by social, physical, environmental, use and activity, transportation, individual characteristics, housing, cultural-political, and economic indicators. Also, the noise pollution index is the most important indicator mentioned in previous studies.Comparing the findings of this study and previous studies shows that eight general approaches have been included in domestic studies in the field of urban stress. Most domestic studies have examined the relationship of stress with a side issue or have addressed urban design that reduces stress. As a result, this area requires more and more comprehensive studies.

Keywords: Urban stress, urban stressors, urban mental health, review, content analysis

Corresponding author (Email: saremi@modares.ac.ir)

Extended Abstract:

Introduction

Exposure to stress and its resulting harm is the most important factor in the increase in mental disorders (Streit et al., 2014: 352). Exposure to greater stress can be a factor or the main background for the spread of stress-related mental illnesses in cities (Adli et al., 2016: 72), (Kennedy & Adolphs, 2011: 452), (Wandersman & Nation, 1998: 651). Stress is one of the most pervasive aspects of modern life that has many consequences, including physical and mental harm, social harm, and aggressive reactions, etc. (Kermi et al., 2008: 92). In fact, stress can increase the risk of burnout, emotional exhaustion, cardiovascular diseases, digestive disorders, blood pressure, diabetes, obesity, and dementia (Schaupp et al., 2024: 2). For this reason, the current century has been called the century of communication management, stress, anxiety, and neurocognitive disorders (Zarei and Naghizadeh, 2013: 1). Stress is a psychological issue that has attracted the attention of scientists from various fields, including doctors, psychologists, physiologists, biologists, and sociologists (Khodayarifard and Parand, 2007: 90). Urban planning, as a field that is related to all areas related to humans and their environment, must definitely consider the area of human health, especially mental health and stress (Ghaffarian Shoa'i, 2014: 4). However, not enough research has been conducted in this field so far. Of course, a number of domestic studies in the interdisciplinary fields of architecture, sociology, urban planning, psychology, etc. have examined this issue and its very related peripheral issues with different approaches. However, there is no study that answers the question "How have domestic studies studied the link between stress and the city?" The prerequisite for starting any research work is to review previous studies to identify study gaps and strengths and weaknesses in that field. For this purpose, this research attempts to review domestic studies in the field of urban stress with an interdisciplinary approach and take a step towards advancing knowledge in this research field.

Methodology

The research method in this study is a review, and previous studies were identified and screened in several stages using the narrative review method, then these studies were reviewed and study gaps were identified using content analysis.

Results and discussion

The findings of this study show that domestic researchers consider urban stress to be mostly caused by social, physical, environmental, use and activity indicators, transportation, individual characteristics, housing, cultural-political, and economic. Also, the indicators of noise pollution, balance in population density (crowdedness-seclusion), security, landscape pollution (visual), amount of green space, appropriate light contrast during the day and night, air pollution, temperature and thermal comfort, environmental control and prediction, sensory overload (intensity of nervous stimulation and stimuli), contact with nature, traffic, quality of walking facilities, safety, social support, sense of belonging, mix of uses, access to spaces that enhance physical activity, number of floors and high-rise buildings, condition of furniture and urban facilities in streets and open spaces, condition of public transportation, light pollution, social interactions, access to resources and services, building density, degree of wear and tear of the fabric and resistance and life of buildings, physical and visual permeability of the fabric, quality of passages, ease of urban mobility, privacy and personal territory for individuals, violence and anger, crime and misdeeds, identity and rent, land and housing prices, respectively, are the most frequently mentioned indicators in previous studies.

Conclusion

As a result, no domestic research has been conducted in the field of urban planning to examine urban stress by combining planning and design approaches and to provide a comprehensive perspective on the field of stress-therapeutic urban planning. In fact, the studies conducted have often either examined stress-therapeutic urban planning or redesigned part of the environment based on reducing people's perceived stress. The methods of collecting information in these studies are also often questionnaires and field studies. Of course, because people are often not honest about stress and psychological issues in entering information into questionnaires, it seems that the application of other modern methods in this field can be very effective. Also, examining this issue in different study samples such as urban streets, neighborhoods, cities, urban squares, urban areas, urban parks and green spaces, urban areas, urban

textures, etc. can identify the hidden aspects of this issue.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

نشریه علمی شهـــر ایمـــن
شاپا الکترونیکی: 556X-2676
Journal Homepage: www.ispdrc.ir

مقاله پژوهشی

مرور و تحلیل محتوای مطالعات داخلی مرتبط با استرس شهری

خاطره مغانی رحیمی، محمدرضا پورجعفر، حمیدرضا صارمی*، سید علی صفوی

[۱] گروه شهرسازی، دانشکده هنر، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.
[۲] گروه شهرسازی، دانشکده هنر، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران
[۳] گروه شهرسازی، دانشکده هنر، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران
[۴] گروه شهرسازی، دانشکده هنر، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

تاریخ ارسال: ۱۴۰۴/۰۲/۱۱ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۳/۰۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۶/۲۶ ص.ص ۲۳-۱

https://doi.org/ 10.22034/ispdrc.2025.2059478.1183

چکیده:

شهرنشینان در معرض عوامل استرس‌زا فراوانی قرار می‌گیرند. اما تاکنون تحقیقات کافی در این حوزه انجام نشده است. البته تعدادی از مطالعات داخلی در حوزه های بین رشته ای معماری، جامعه شناسی، شهرسازی، روانشناسی و ... این موضوع و موضوعات پیرامونی بسیار مرتبط با آن را با رویکردهای مختلف بررسی کرده اند. مطالعه ای وجود ندارد که به سوال «مطالعات داخلی چگونه پیوند بین استرس و شهر را مطالعه کرده اند؟» پاسخ دهد. به همین منظور در این پژوهش مطالعات داخلی در حوزه استرس شهری به صورت جامع و بین رشته ای تحلیل و بررسی شده است. در این پژوهش با استفاده از روش مرور روایی مطالعات پیشین در چند مرحله شناسایی و غربالگری شده، سپس با استفاده از تحلیل محتوا به تحلیل این مطالعات پرداخته شده است. یافته های این پژوهش نشان می‌دهد، محققان داخلی استرس شهری را بیشتر ناشی از شاخص های اجتماعی، کالبدی، محیطی، کاربری و فعالیت، حمل و نقل، ویژگی های فردی، مسکن، فرهنگی-سیاسی و اقتصادی می دانند. همچنین شاخص آلودگی صوتی مهم ترین شاخص ذکر شده در مطالعات پیشین می باشد. مقایسه یافته های این پژوهش و مطالعات پیشین نشان می دهد، هشت رویکرد کلی در مطالعات داخلی حوزه استرس شهری لحاظ شده است. بیشتر مطالعات داخلی ارتباط استرس با یک موضوع جانبی را بررسی کرده و یا به طراحی شهری کاهنده استرس پرداخته اند. در نتیجه این حوزه نیازمند مطالعات بیشتر و جامع تر می باشد.

واژگان کلیدی: استرس شهری، عوامل استرس زای شهری، سلامت روان شهری، مرور، تحلیل محتوا.

*(نویسندهٔ مسئول: saremi@modares.ac.ir)

۱- مقدمه

شهرها نقش مهمی در کیفیت زندگی شهروندان از طریق تاثیر بر سلامت جسمانی و روانی آنها دارند (حکیمیان، ۱۳۹۳: ۲۱۵). اما با وجود امکانات و خدمات بهتر؛ زندگی در شهرها همواره به عنوان یک تشدید کننده بیماری‌های روانی شناخته می‌شود (*Adli, 2011: 2*). درواقع استرس، اختلالات خلقی و اضطرابی در شهرنشینان بیشتر از روستانشینان است (*Korpilo et al., 2024: 1*). تاثیر شهرنشینی بر سلامت روان بسیار قابل توجه بوده و با توجه به پیش‌بینی افزایش جمعیت شهری به احتمال زیاد در سال های آینده افزایش خواهد یافت (*Evans et al., 2020b: 5*). سلامت روان به عنوان یک جزء ضروری از سلامت عمومی، تاثیرات بسیاری بر افراد، جوامع و اقتصاد داشته (*Lloyd et al., 2005: 697, 704*) و ارتقا آن برای بالا بردن کیفیت زندگی و تاب آوری جامعه ضروری است (*World Health Organization, 2013: 1*). بر اساس گزارش سازمان بهداشت جهانی اختلالات سلامت روان در سال ۲۰۲۰ به یکی از تهدیدهای بزرگ برای سلامت انسان مبدل شده است. این موضوع همچنین پیامدهای اقتصادی بسیاری نیز دارد، چرا که استرس، افسردگی و اضطراب تاثیر بسیاری بر بازده کاری افراد دارد (*Larcombe et al., 2019: 3*). از هر پنج بزرگسال در جهان یک نفر از یک اختلال روانی رنج می‌برد (*Helbich, 2018: 129*) و ۱۳٪ از سایر بیماری‌های جهانی نیز منشاء روانی دارند (*Joshua et al., 2019: 3*). اهمیت تاثیرات شهرها بر سلامت روان به اندازه‌ای است که انجمن جهانی روانپزشکی برای مطالعه بیشتر آن بخش علمی سلامت روان شهری را تأسیس کرده است (*Caracci, 2008: 385*). در ایران نیز از هر ۴ نفر یک نفر مشکوک به اختلالات روانی است (پیمایش ملی سلامت روان، ۱۳۹۹).

قرار گرفتن در معرض استرس و آسیب‌های ناشی از آن مهم‌ترین عامل افزایش اختلالات روانی است (*Streit et al., 2014: 352*). مواجهه با استرس بیشتر می تواند عامل و یا زمینه اصلی شیوع بیماری‌های روانی مرتبط با استرس در شهرها باشد (*Adli et al., 2016: 72*)، (*Kennedy & Adolphs, 2011: 452*)، (*Wandersman & Nation, 1998: 651*). استرس یکی از فراگیرترین جنبه‌های زندگی نوین است که پیامدهای بسیاری از جمله، آسیب‌های جسمی و روانی، آسیب‌های اجتماعی و واکنش‌های تهاجمی و غیره را دارا می‌باشد (کرمی و همکاران، ۱۳۸۷: ۹۲). درواقع استرس می تواند خطر ابتلا به فرسودگی شغلی، خستگی عاطفی، بیماری های قلبی عروقی، اختلالات گوارشی، فشار خون، دیابت، چاقی و زوال عقل را افزایش دهد (*Schaupp et al., 2024: 2*). به همین دلیل قرن حاضر را قرن مدیریت ارتباطات، استرس، اضطراب و نا به سامانی‌های عصبی نامیده‌اند (زارعی و نقی زاده، ۱۳۹۲: ۱). استرس یک مسئله روانی است که توجه دانشمندان رشته‌های مختلف اعم از پزشکان، روان شناسان، فیزیولوژیست‌ها، زیست شناسان و جامعه شناسان را به خود جلب کرده است (خدایاری فرد و پرند، ۱۳۸۶: ۹۰). شهرسازی هم به عنوان رشته‌ای که با تمام حوزه‌های مرتبط با انسان و محیطش مرتبط است، به طور حتم باید حوزه سلامت انسان و علی الخصوص سلامت روان و استرس را در نظر داشته باشد (غفاریان شعاعی، ۱۳۹۳: ۴). اما تاکنون تحقیقات کافی در این حوزه انجام نشده است. البته تعدادی از مطالعات داخلی در حوزه های بین رشته ای معماری، جامعه شناسی، شهرسازی، روانشناسی و ... این موضوع و موضوعات پیرامونی بسیار مرتبط با آن را با رویکردهای مختلف بررسی کرده اند. اما هیچ مطالعه ای وجود ندارد که به سوال «مطالعات داخلی چگونه پیوند بین استرس و شهر را مطالعه کرده اند؟» پاسخ دهد.

لازمه شروع هر کار پژوهشی بررسی مطالعات پیشین برای شناسایی خلاهای مطالعاتی و نقاط ضعف و قوت در آن حوزه است. به همین منظور این پژوهش سعی دارد با یک رویکرد بین رشته‌ای، به مرور مطالعات داخلی در حوزه استرس شهری پرداخته و گامی در جهت ارتقا دانش در این حوزه تحقیقاتی بردارد.

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مبدع واژه «استرس» هانس سلی می باشد که در علم روانشناسی به «پدر استرس» معروف است (*Fink, 2010, 549*). این اصطلاح در ابتدا برای اثرات جسمی ناشی از استرس مانند افزایش زخم‌ها و اختلالات معده استفاده می‌شد (*Jackson, 2015, 1*) اما از سال ۱۹۰۳ با آثار علمی گئورگ سیمل جامعه شناس آلمانی با مفهوم امروزی آن تحت عنوان استرس روانی مطرح شد

(*Okkels et al., 2017*). مغانی رحیمی و همکاران در سال ۱۴۰۱ با جمع بندی سیزده تعریف ارائه شده توسط صاحب نظران پیشین استرس را اینگونه تعریف می‌کنند: «استرس یک آلاینده اجتماعی، حالت احساسی ناخوشایند و واکنش فیزیولوژیکی و روانی غیرمشخص به تهدیدات و عوامل استرس‌زا (محرک محیطی، اجتماعی و رفتاری) واقعی و غیر واقعی، درک شده برای یکپارچگی جسمی، روانی یا اجتماعی و مکانیسمی است که ما را برای هر گونه واکنش (پاسخ بیوشیمیایی، فیزیولوژیکی و رفتاری) آماده می‌کند، و همچنین باعث تکامل ما و سازگاری بیشتر با محیط می‌شود. علت و اثر آن همواره مشخص نیست می‌تواند حاد (به طور ناگهانی از طریق یک تهدید غیر قابل پیش بینی ظهور کند)، یا مزمن (ناشی از قرار گرفتن در معرض تهدیدات مکرر) باشد. اگر چه به صورت کلی مضر نیست؛ اما قرار گرفتن در معرض استرس مزمن سلامت جسمی، ذهنی، عاطفی، معنوی، و اجتماعی ما را به خطر می‌اندازد و به عنوان تهدیدی حاد برای هموستاسیس یک ارگانیسم می‌باشد، که به بهزیستی جسمی و روانی کمک می‌کند. در واقع سیستم عصبی با افزایش ضربان قلب و آزاد کردن هورمون‌های آدرنالین و کورتیزول به بدن هشدار داده و بدن به سرعت به حداکثر توان خود تبدیل می‌شود. این فرایند خودکار به واکنش «مبارزه یا پرواز» یا «پاسخ استرس» معروف است.» (مغانی رحیمی و همکاران، ۱۴۰۱(الف): ۲۰-۲۱).

بررسی استرس شهری، نیز با پایان نامه سیمل (۱۹۰۳) آغاز شد و در دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ توسط پریندل به عنوان بیماری کنونی شهرها که ناشی از ازدحام جمعیت است تشخیص داده شد (*Simmel, 1903*)، (*Prindle, 1968*). در سال ۱۹۷۳ کریستمس بر ضرورت توسعه خدمات بهداشتی متناسب با استرس محیطی (*Christmas, 1973*)، در سال ۱۹۷۷ لازاروس و کوهن بر ضروت مطالعه استرس محیطی در شرایط واقعی (*Lazarus & Cohen, 1977*) و در سال ۱۹۹۰ بورتن بر ضرورت مطالعات طولی در این زمینه تاکید می‌کنند (*Burton, 1990*). اما اثبات تاثیر شهر بر استرس در سال ۲۰۱۱ توسط لدربورگن و همکارنش در محیط آزمایشگاهی و با استفاده از تصویر برداری‌های مغزی انجام شد (*Lederbogen, 2011*). در سال ۲۰۱۶ برای اولین بار اصطلاح «نوروبانیسم» به عنوان راه حلی برای استرس شهری مطرح شد که نتیجه آن «منشور نوروبانیسم» در سال ۲۰۱۹ بود (*Adli et al., 2016*). سپس در سال ۲۰۱۷ موسسه بریتانیایی زیپجت ۱۵۰ شهر جهان را از نظر استرس رتبه بندی کرده است. با توجه به این گزارش کم استرس‌ترین شهرهای جهان به ترتیب: اشتوتگارت، لوکزامبورگ، هانوفر، برن، مونیخ، بوردو، ادینبورگ، سیدنی، (کراوات) گراتس و هامبورگ بوده و پر تنش ترین شهرهای جهان نیز به ترتیب: بغداد، کابل، لاگوس، داکار، قاهره، تهران، داکا، کراچی، دهلی نو و مانیل می باشد. طبق این رتبه بندی ۴ شهر از کم استرس ترین شهر های جهان در کشور آلمان قرار دارد و تهران ششمین شهر پر استرس جهان است (*Maureen, 2017*).

با وجود استفاده مکرر از اصطلاح «استرس شهری» در مقالات علمی و رسانه‌ها، ماهیت دقیق آن به خوبی تعریف نشده است. در واقع این مفهوم تا به امروز نه به وضوح تعریف شده و نه به خوبی مورد مطالعه قرار گرفته است (*Abrahamyan Empson et al., 2019, 4, 6*). مغانی رحیمی و همکاران در سال ۱۴۰۱ با جمع بندی شش تعریف موجود از این اصطلاح آن را این گونه تعریف می کنند: «استرس شهری در واقع استرس تجمعی ناشی از تجربه زندگی در شرایط نامطلوب محیط شهری و یک اصطلاح کلی مربوط به ارتباط میان بستر شهری و تأثیر بر وضعیت روانی انسان و واکنشی به برخی تهدیدهای درک شده توسط وقایعی نامطلوب شهری مانند آلودگی، جمعیت بالا، دمای شدید، شلوغی، سر و صدا، چشم انداز تخریب شده، تجمع بیش از حد زباله‌های جامد، اتلاف وقت در رفت و آمد و... می‌باشد که هنگامی که این شرایط نا مطلوب فراتر از سطح تحمل انسان شهرنشین باشد ایجاد می‌شود.» (مغانی رحیمی و همکاران، ۱۴۰۲(ت): ۵۷).

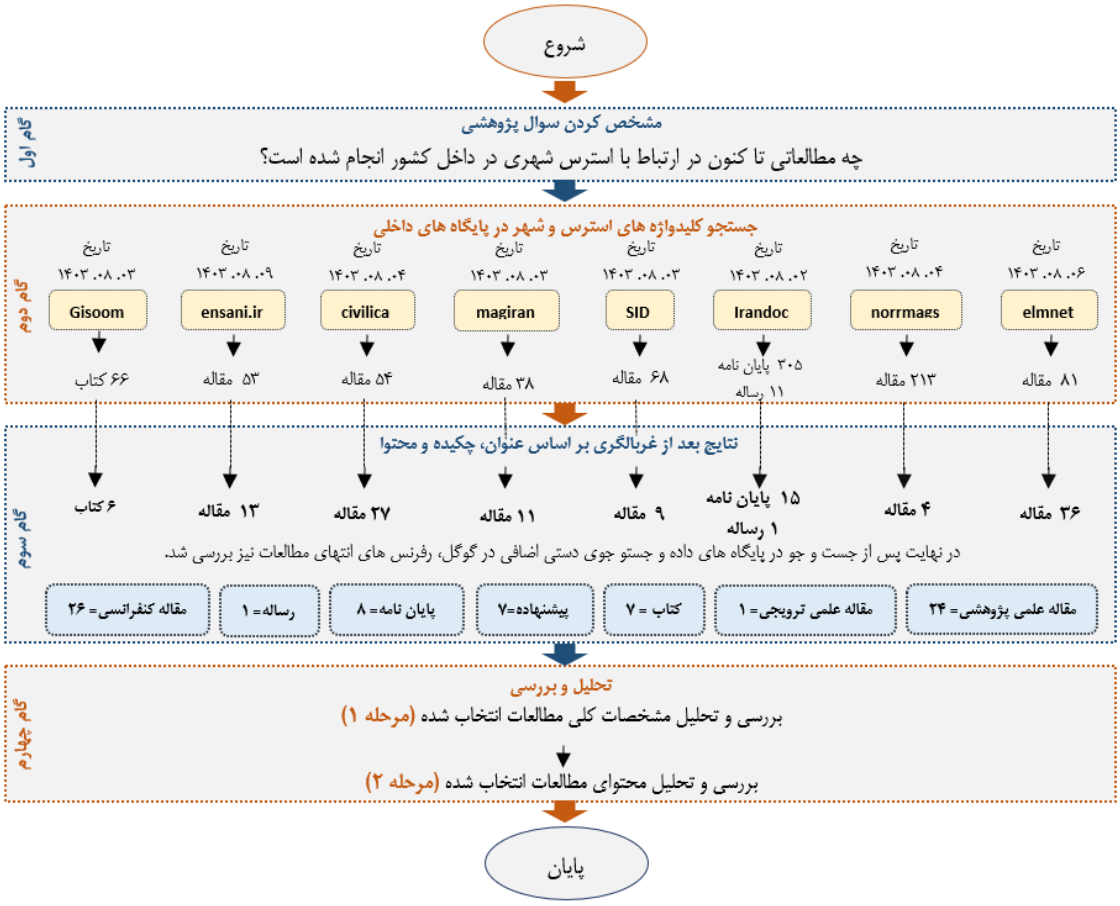
بررسی پیشینه پژوهش نشان می دهد تا کنون هیچ مطالعه ای به مرور مطالعات منتشر شده در داخل کشور و فراترکیب انها نپرداخته است. در حالی که بررسی نوع مطالعات، نویسندگان پیشگام این حوزه، سال انتشار، گونه شناسی نمونه مورد مطالعه، کلیدواژه های پرتکرار، شاخص های استرس شهری بیان شده، اهداف، روش، تکنیک ارزیابی استرس شهری و تحلیل و گونه شناسی مطالعات پیشین برای شناسایی این حوزه موضوعی و مشخص شدن خلا های پژوهشی کاربردی در کشور ایران بسیار موثر است.

۳- روش تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش از نوع کیفی و ماهیت اکتشافی است که داده های آن با بهره گیری از روش فراترکیب و روش مرور روایی، جمع آوری و تحلیل شده اند. فراترکیب، رویکرد پژوهشی است که به محققین کمک می کند تا به ترکیب مناسبی از نتایج مطالعات متضاد و غیرمتضاد در گذشته دست پیدا کنند. در این روش، محقق باید داده های مورد نیاز خود را در گزارش های منتشر شده از مطالعات صورت گرفته قبلی دنبال کند (اسکوئی ارس و آذر، ۱۴۰۲: ۷۱)، (اسکوئی ارس و همکاران، ۱۴۰۳: ۱۰۳). دراین پژوهش مطالعات پیشین در چند مرحله شناسایی و غربالگری شده، سپس با استفاده از تحلیل محتوا به بررسی این مطالعات و شناسایی خلاهای مطالعاتی پرداخته شده است. رویکرد روایی مسیری انعطاف پذیر و دقیق برای تحلیل و تفسیر ادبیات و ترکیب دیدگاه‌های متعدد و ایجاد یک دیدگاه منحصربه‌فرد از طریق استخراج داده ها ارائه می دهد (نگارندگان با اقتباس از: (*Gonot-Schoupinsky et al., 2022*)، (*Sukhera, 2022b*)، (*Xiao & Watson, 2017*). (*Cronin et al., 2008*)، (*Taherdoost, 2023*). با وجود اینکه اتفاق نظری در مورد ساختار استاندارد یک مرور روایی وجود ندارد، راهنماهای متعددی برای نگارش مرور روایی از جمله: فراری، دمیریس و همکارانش، گرگوری و دنیس و ... (*Ferrari, 2015*)، (*Demiris et al., 2019*)، (*Gregory & Denniss, 2018*). ساخرا شناسایی یک سوال پژوهشی، جست و جو کردن، غربالگری، تحلیل و بررسی (*Sukhera, 2022a*) را به عنوان گام های اساسی نوشتن یک مرور روایی معرفی می کند. مرور روایی امکان جستجوی گسترده در میان همه رشته‌ها را فراهم می‌کند، که به ما امکان می دهد موضوعات بین رشته‌ای مانند استرس شهری را بهتر بررسی کنیم. درواقع این مرور ها برای پیوند موضوعات جدید خارج از رشته به حوزه برنامه ریزی و مطالعات شهری بسیار مفید هستند و می‌توانند یک پایه بسیار مهم برای تحقیقات بین رشته ای فراهم کنند. هچنین این مطالعات امکان استفاده از داده های ناهمسان مانند پایان نامه ها، رساله ها، پیشنهاده ها، مقالات علمی پژوهشی، مقالات کنفرانسی، کتابها و... را برای ما فراهم می کند. لازم به ذکر است، به دلیل عدم امکان جستجوی سیستماتیک در پایگاه های داخلی و متفاوت بودن نوع داده های مورد استفاده در این پژوهش از روش مرور روایی جامع استفاده شده است. درواقع با وجود استفاده از نام مرور روایی در این پژوهش تمام پایگاه های داده داخلی به صورت جامع بررسی شده و سعی شده است تمام مطالعات مرتبط با استرس و شهر شناسایی شود. همانطور که در شکل (۱) نشان داده شده است، در این پژوهش از فرایند پیشنهادی ساخرا در سال ۲۰۲۲ استفاده شده است. به این منظور در گام ابتدایی سوال پژوهشی این مرور «چه مطالعاتی تاکنون در ارتباط با استرس شهری در داخل کشور انجام شده است؟» تدقیق شده است. در گام دوم کلیدواژه های (استرس) و (شهر) برای پژوهش انتخاب شده است. سپس برای شناسایی مطالعات با روش مرور روایی در مطالعات شهری کلید واژه های انتخاب شده در پایگاه های داخلی مانند ایرانداک، اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (*SID*)، بانک اطلاعات نشریات کشور (*magiran*)، پایگاه مقالات علمی کنفرانس و ژورنال (*civilica*)، پایگاه مجلات تخصصی نور (*norrmags*)، پرتال جامع علوم انسانی (*ensani.ir*)، جویشگر علم نت (*elmnet*) و گیسوم جست و جو شده است. با این استراتژی سرچ همه و یا اکثر پژوهش‌های حوزه مطالعات شهری که در عنوان، چکیده و یا کلیدواژه های انها کلمات استرس و شهر ذکر شده بود، و به زبان فارسی بودند، شامل مقالات علمی پژوهشی، مقالات کنفرانسی، کتاب ها، پایان نامه ها، رساله ها و پیشنهاده ها شناسایی شده اند. در گام بعد به غرابالگری این مطالعات بر اساس مطابقت با سوال پژوهشی بر اساس عنوان، چکیده و محتوا پرداخته شده است. در این مرحله به مطالعه پژوهش های پیشین و حذف موارد نامرتبط پرداخته شده است. سپس به جست و جوی دستی اضافی در گوگل و منابع انتهایی این مطالعات پرداخته شده است. به عبارتی تمامی منابع ذکر شده در مطالعات پیشین بررسی و سعی شد مطالعات مرتبط با این حوزه شناسایی و به فرایند بررسی وارد شود. در نهایت ۲۴ مقاله علمی پژهشی، ۱ مقاله علمی ترویجی، ۷ کتاب، ۸ پایان نامه، ۱ رساله، ۷ پیشنهاده و ۲۶ مقاله کنفرانسی و یا به عبارتی ۷۴ منبع فارسی مرتبط با موضوع شناسایی شده است. سپس به بررسی مشخصات مطالعات باقی مانده از فرایند غربالگری پرداخته شده است. برای استخراج اطلاعات از یک جدول تهیه شده در اکسل و ورد استفاده شده است. تمام مشخصات کلی مطالعات پیشین مانند نویسنده، سال، عنوان، نوع مطالعه، نشریه، ناشر برای کتابها، نام کنفرانس و یا همایش برای مقالات کنفرانسی، نام اساتید راهنما و مشاور، دانشگاه، مقطع تحصیلی و وضعیت دفاع برای پایان نامه ها در یک فایل اکسل ثبت شد. سپس به تحلیل محتوای

مطالعات پرداخته شده و اطلاعاتی مانند: هدف پژوهش، روش پژوهش، تکنیک مورد استفاده در پژوهش، ابزار جمع اوری داده ها، یافته ها، کلید واژه ها، نمونه مورد مطالعه، مولفه یا شاخص موثر بر موضوع، دسته بندی کلی مطالعات و توضیحات کلی درمورد مطالعه استخراج شد. سپس با استفاده از امار توصیفی به تشریح و تفسیر وضعیت مطالعات پیشین در این حوزه پرداخته شده است.

لازم به ذکر است در مرحله غربالگری وظیفه ارزیابی کیفیت و شایستگی مطالعات برای ورود به مرحله تحلیل محتوا توسط یک محقق ولی به صورت دوبار در دو بازه زمانی متفاوت بر اساس هر پایگاه داده انجام شده است. همچنین هر گونه اختلاف و سوال در یافته ها با نفر دوم و سوم مورد بحث و بررسی قرار گرفته و تصمیم گیری شده است. سپس در گام نهایی به تحلیل و بررسی ویژگی های مطالعات نهایی حاصل از فرایند غربالگری پرداخته شده است.

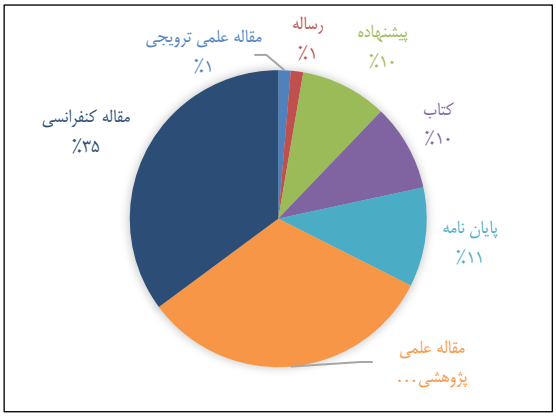

شکل ۱- فرایند پژوهش.

٤- یافته های پژوهش

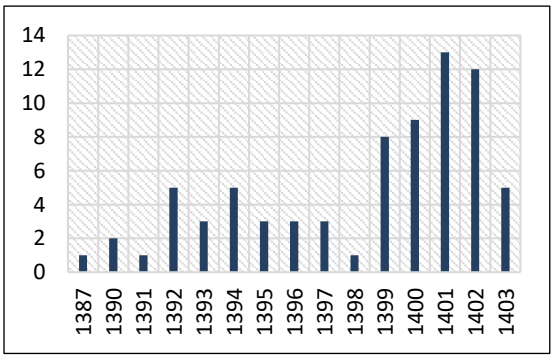
همانطور که در شکل (۲) نشان داده شده است، بررسی نوع مطالعات نشان می دهد، بیشتر مطالعات داخلی (۳۵ درصد) در کنفرانس ها و همایش ها ارائه شده اند. پس از مقالات کنفرانسی، مقالات علمی پژوهشی (۳۲ درصد)، پایان نامه ها (۱۱ درصد)، کتابها (۱۰ درصد)، پیشنهاده ها (۱۰ درصد)، مقالات علمی ترویجی (۱ درصد) و رساله‌ها (۱ درصد) به ترتیب بیشترین تکرار را به خود اختصاص داده اند. درواقع حدود دو سوم از مطالعات پیشین به صورت مقاله و حدود یک سوم از انها به صورت پژوهش های جامع مانند کتاب، رساله، پایان نامه و پیشنهاده منتشر شده اند. تنها رساله ای که مرتبط با استرس و شهر در ایران انجام

شده رساله ای با عنوان «واکاوی تاثیر فضای شهری طبیعت محور (*Biophilic*) بر استرس افراد مبتنی بر الکتروآنسفالوگرافی کمی- مطالعه موردی: کوی سپهر صادرات تبریز» می باشد، که در سال ۱۴۰۱ توسط قبادی در دانشگاه هنر اسلامی تبریز دفاع شده است.

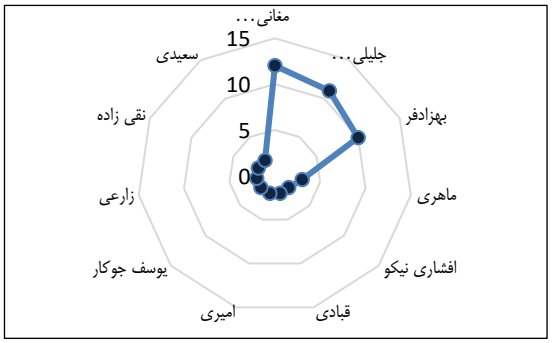
شکل ۲- بررسی نوع مطالعات

بررسی تاریخ انتشار مطالعات در شکل (۳) نشان می دهد، مطالعه این موضوع در داخل کشور از سال ۱۳۸۷ با مطالعه ای در حوزه جامعه شناسی با عنوان «عوامل موثر بر استرس شهروندان تهرانی» توسط کرمی و همکاران آغاز شده است. پس از این سال مطالعات متعددی به بررسی این موضوع از جوانب مختلف در حوزه شهرسازی و معماری پرداخته اند. اما بررسی استرس در مطالعات حوزه شهرسازی با پایان نامه ای با عنوان «نوسازی یک فضای شهری با تاکید بر ایجاد آرامش در فضا (نمونه موردی محدوده خیابان لاله‌زار تهران)» در سال ۱۳۹۰ توسط نقی زاده اغاز شده است. همچنین پایان نامه ماهری در سال ۱۳۹۰ نیز از مهم ترین مطالعات ابتدایی موثر بر این موضوع در حوزه معماری بوده است. انجام مطالعات مرتبط با این موضوع در نیمه اول دهه ۹۰ رشد خوبی داشته است. اما در نیمه دوم این دهه راکد باقی مانده و حتی در سال ۱۳۹۸ کاهش چشمگیری داشته است. اما در سال ۱۳۹۹ بررسی این موضوع در مطالعات داخلی به یکباره رشد چشمگیری داشته است. نمودار (۳) نشان می دهد، تعداد انتشار منابع مرتبط با استرس شهری در سالهای اخیر رو به افزایش بوده است. بررسی نشریات داخلی نشان می دهد، نشریه مطالعات ساختار و کارکرد شهری و معماری و شهرسازی آرمان شهر با انتشار ۲ مطالعه بیشترین تکرار را در ژورنال های داخلی داشته اند. همچنین با در نظر گرفتن پیشنهاده های موجود «ناصر براتی» و «مهدیه پژوهان فر» با راهنمایی و یا مشاوره ۲ پایان نامه و دانشگاه هنر تهران، دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)، دانشگاه شیراز و دانشگاه گلستان با انتشار ۲ پایان نامه و پیشنهاده بیشترین تکرار را در این حوزه داشته اند.

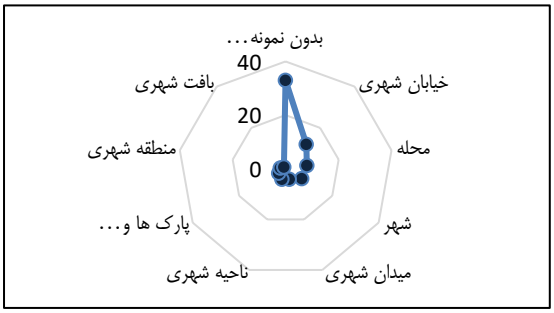
شکل ۳- نمودار سال انتشار.

پس از بررسی نوع و سال مطالعات به بررسی نویسندگان این مطالعات پرداخته شده است. همانطور که در شکل (۴) نشان داده شده است، مغانی رحیمی با انتشار ۱۲ اثر پرتکرار ترین نویسندگان داخلی در این حوزه بوده است. پس از این نویسنده جلیلی صدراباد با ۱۱ اثر و بهزادفر با ۱۰ اثر از صاحب نظران این حوزه می باشند. سپس ماهری با ۳ اثر و پس از وی افشاری نیکو، قبادی، امیری، یوسف جوکار، زارعی، نقی زاده و سعیدی با ۲ اثر محققان با بیشترین انتشار در این حوزه می باشند. البته تعداد اندیشمندان با یک مقاله بسیار زیاد است که نشان دهنده عمیق نشدن بر این موضوع در مطالعات داخلی است.

شکل ۴- نویسندگان مطرح در این زمینه.

همانطور که در شکل (۵) نشان داده شده است، بیشتر مطالعات (۳۳مطالعه) فاقد نمونه مورد مطالعه می باشند. اما خیابان های شهری، محله، شهر، میدان شهری، ناحیه شهری، پارک‌ها و فضاهای سبز شهری، منطقه شهری و بافت شهری به ترتیب بیشترین تکرار را در نمونه‌های مورد مطالعه داشته اند. همچنین ناحیه ۸ منطقه ۱ شهرداری تهران که توسط مغانی رحیمی و همکارانش در سالهای مختلف بررسی شده بیشترین تکرار را داشته است. در سالهای ابتدای دوره زمانی سطح نمونه های مورد مطالعه کوچک تر بوده است. اما در سالهای اخیر مطالعات در سطح شهر، منطقه و ناحیه تکرار بالاتری داشته اند.

شکل ۵- گونه شناسی نمونه مورد مطالعه.

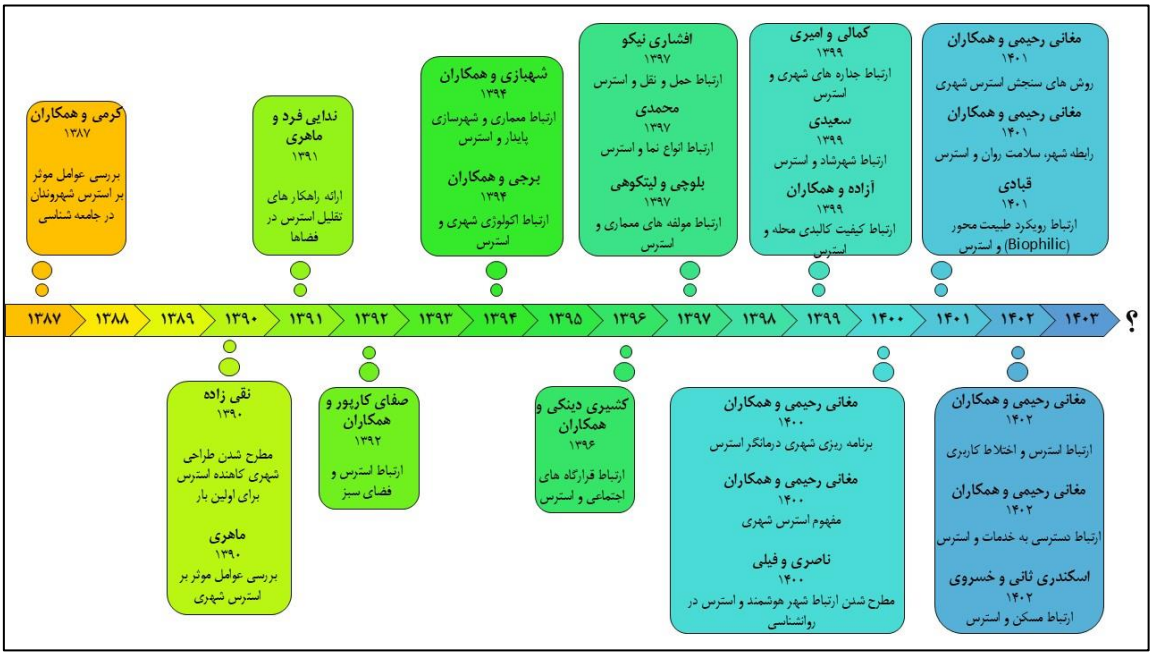
شکل (۶) تعداد تکرارکلیدواژه ها و دسته بندی انها را نشان می دهد. همانطور که در این شکل نشان داده شده است، کلیدواژه های مرتبط با استرس مانند: استرس، استرس درک شده، استرس شهری، استرس کرونا، استرس محیطی، اظطراب، افسردگی، آرامش، تنش، تنش محیطی، خستگی ذهنی، سطح استرس، شبکه احساسی، شفا بخشی، فشار، کاهش استرس، هوش هیجانی و توجه اجباری بیشتری تکرار (۷۰) را در مطالعات داخلی داشته اند. پس از این کلیدواژه های مرتبط با موضوعات جانبی در رشته شهرسازی (تعداد تکرار: ۳۶)، سلامت و سلامت روان (تعداد تکرار: ۲۴)، روش مورد استفاده (تعداد تکرار: ۲۲)، نمونه مورد مطالعه (تعداد تکرار: ۲۰)، روانشناسی محیطی (تعداد تکرار: ۱۱)، عوامل و شاخص های استرس زا (تعداد تکرار: ۱۱)، فضای شهری

(تعداد تکرار: ۱۰)، فضای سبز و پارک‌ها و باغها (تعداد تکرار: ۱۰)، شهر و کلمات جانبی (تعداد تکرار: ۸)، محیط و کیفیت محیط (تعداد تکرار: ۸)، طراحی شهری (تعداد تکرار: ۷)، حمل و نقل شهری (تعداد تکرار: ۶)، نما و منظر شهری (تعداد تکرار: ۶)، برنامه ریزی شهری (تعداد تکرار: ۴)، مسکن شهری (تعداد تکرار: ۴) و سایر کلیدواژه ها (تعداد تکرار: ۴) به ترتیب بیشترین تکرار را در مطالعات داخلی داشته اند.

شکل ۶- دسته بندی کلیدواژه ها و تعداد تکرار هر دسته.

بررسی عنوان و اهداف پژوهش های پیشین نشان می دهد، حدود ۴۶ درصد از مطالعات پیشین در این حوزه با هدف شناسایی عوامل موثر بر استرس شهری انجام شده اند. بعد از این هدف تدوین طراحی شهری کاهنده استرس و ارائه راهکار های کاهش استرس در فضاهای شهری هریک در ۱۹ درصد از مطالعات به عنوان هدف پژوهش معرفی شده اند. همچنین ۹ درصد از مطالعات با هدف تدوین برنامه ریزی شهری درمانگر استرس انجام شده اند. سایر اهداف درصد تکرار کمتری نسبت به این موارد داشته اند. همانطور که در شکل (۷) نشان داده شده است، به نظر می‌رسد، نگرش مطالعات داخلی از رویکردهای طراحانه به استرس شهری به سمت رویکرد های برنامه ریزانه حرکت کرده است. در سالهای بین ۱۳۸۷ تا ۱۴۰۳موضوعات مختلفی به استرس شهری مرتبط شده اند. در شکل (۷) مهم‌ترین مطالعات از نظر هدف پژوهش معرفی شده است.

شکل ۷- تحلیل اهداف مطالعات داخلی.

پس از بررسی اهداف مطالعات پیشین در جدول (۱) به معرفی و تحلیل درصد تکرار شاخص‌های بیان شده در این مطالعات پرداخته شده است. نتایج این تحلیل نشان می‌دهد، شاخص‌های مرتبط با بعد اجتماعی با درصد تکرار (۲۴.۰۳)، فرم کالبدی با درصد تکرار (۱۹.۴۹)، محیطی با درصد تکرار (۱۷.۷۵)، کاربری و فعالیت با درصد تکرار (۸.۴۲)، حمل و نقل با درصد تکرار (۷.۶۰)، ویژگی‌های فردی با درصد تکرار (۷.۴۳)، مسکن با درصد تکرار (۷.۱۰)، فرهنگی-سیاسی با درصد تکرار (۴.۵۴) و اقتصادی با درصد تکرار (۳.۶۳) به ترتیب پرتکرارترین ابعاد ذکر شده در مطالعات پیشین هستند. همچنین شاخص های آلودگی صوتی، تعادل در میزان تراکم جمعیتی (ازدحام-خلوت)، امنیت، آلودگی چشم انداز (بصری)، میزان فضای سبز، کنتراست نور مناسب در روز و شب، آلودگی هوا، میزان دما و اسایش حرارتی، کنترل و پیش بینی محیط، اضافه بار حسی(شدت تحریکات عصبی و محرک ها)، تماس با طبیعت، ترافیک، کیفیت امکانات پیاده روی، ایمنی، حمایت اجتماعی، احساس تعلق، اختلاط کاربری، دسترسی به فضاهای تقویت کننده فعالیت بدنی، تعداد طبقات و بنا های بلند مرتبه، وضعیت مبلمان و امکانات شهری در خیابان‌ها و فضاهای باز، وضعیت حمل ونقل عمومی، آلودگی نوری، تعاملات اجتماعی، دسترسی به منابع و خدمات، تراکم ساختمانی، میزان فرسودگی بافت و مقاومت و عمر ابنیه، نفوذپذیری کالبدی و بصری بافت، کیفیت معابر، راحت بودن تحرک شهری، حریم خصوصی و قلمرو شخصی برای افراد، خشونت و خشم، جرم و جنایت، هویت و اجاره بها، قیمت زمین و مسکن به ترتیب پر تکرار ترین شاخص های ذکر شده در مطالعات پیشین داخلی هستند که در بیشتر از ۱۰ مورد تکرار شده اند.

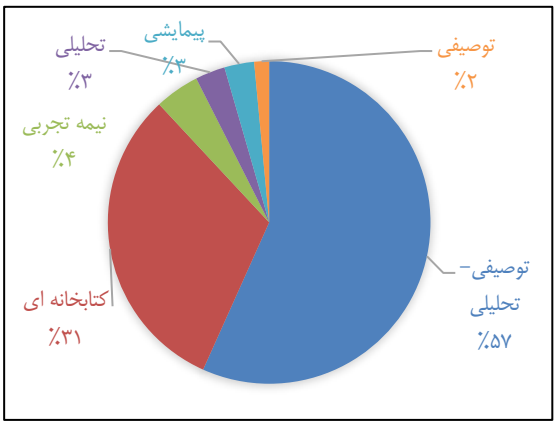
لازم به ذکر است، مطالعات انجام شده توسط نویسندگان مشابه با شاخص‌های مشابه در سالهای مختلف، در این تحلیل در نظر گرفته شده اند. البته در جدول زیر مطالعات مربوط به مغانی و همکاران به دلیل حجم زیاد در جدول تکرار نشده است. اما در شمارش تکرار ها به این مطالعات توجه شده است (مغانی رحیمی و همکاران، ۱۴۰۱ *(b)*)، (مغانی رحیمی و همکاران، ۱۴۰۱ *(a)*)، (مغانی رحیمی و همکاران، ۱۴۰۱ *(c)*)، (مغانی رحیمی و همکاران، ۱۴۰۱ *(d)*)، (مغانی رحیمی و همکاران، ۱۴۰۲*(a)*)، (مغانی رحیمی و همکاران، ۱۴۰۲ *(b)*)، (مغانی رحیمی و همکاران، ۱۴۰۲ *(c)*)، (مغانی رحیمی و همکاران، ۱۴۰۲ *(e)*).

جدول ۱- معرفی شاخص‌های مطرح شده در مطالعات پیشین.

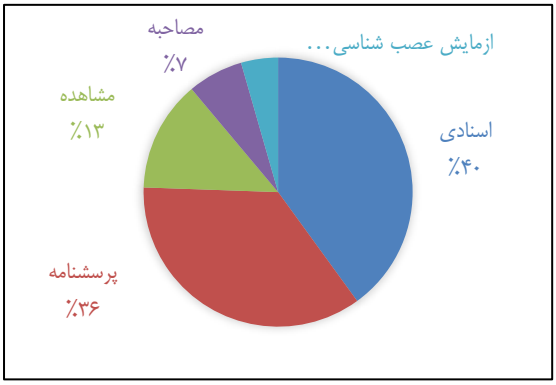
ابعاد	شاخص ها و درصد تکرار انها نسبت به کا شاخص ها	درصد تکرار
کاربری و فعالیت	اختلاط کاربری (۰.۹۹)، ساختمان های غیرفعال و فضاهای بدون کارکرد (۰.۰۸)، دسترسی به منابع و خدمات (۰.۹۱)، کاربری های شاخص (۰.۰۸)، وجود فعالیت های شبانه (۰.۰۸)، دسترسی به خدمات بهداشت روانی (۰.۸۳)، میزان فضای سبز (۱.۶۵)، فعالیت های غیر همگن و نا سازگار (۰.۴۱)، دسترسی به فضاهای تقویت کننده فعالیت بدنی (۰.۹۹)، دسترسی به فضا های مذهبی (۰.۰۸)، وجود سرگرمی های مثبت (۰.۲۵)، ساختمان های قدیمی و متروک (۰.۰۸)، ساختمان های درحال ساخت (۰.۰۸)، فعالیت های غیر سالم و غیر مجاز(۰.۲۵)، بستر بروز فعالیت های مختلف (۰.۰۸)، کاربری های مرتبط با هنر و مواجه با هنر (۰.۳۳)، تراکم بیش از حد فعالیت ها (۰.۳۳)، مقیاس خدمات (۰.۱۷)، میزان فرصت های آموزشی (۰.۷۴)	۸.۴۲
فرم کالبدی	درصد مساحت فضاهای باز شهری (۰.۷۴)، عدم تناسب اندازه و فرم فضا با عملکرد (۰.۳۳)، عدالت در شهر (۰.۷۴)، الگوی معماری بومی و فرهنگی (۰.۱۷)، تعداد طبقات و بنا های بلند مرتبه (۰.۹۹)، مقیاس انسانی (۰.۲۵)، اجتماع پذیری فضا ها (۰.۰۸)، سلسلسله مراتب فضایی (۰.۰۸)، وضعیت مبلمان و امکانات شهری در خیابان‌ها و فضاهای باز (۰.۹۹)، وضعیت امکانات معلولان (۰.۸۳)، مصالح طبیعی و اقلیمی (۰.۲۵)، عدم تناسب و یک مرتبگی در ارتفاع بنا ها (۰.۰۸)، مصالح فرسوده و کثیف (۰.۰۸)، چیرگی نما ها و جداره ها (۰.۰۸)، مساحت بلوک های ساختمانی (۰.۷۴)، تراکم ساختمانی (۰.۹۱)، زیر ساخت های شهری (۰.۰۸)،تعریف نشدن فضا ها (۰.۲۵)، میزان فرسودگی بافت و مقاومت و عمر ابنیه (۰.۹۱)، فرم، خطوط و فضا های مواج و نرم (۰.۲۵)،انسجام و یکپارچگی فرم،عدم وجود اغتشاش (۰.۸۳)، تنوع فضایی در محیط (۰.۸۳)، متمایز و مشخص نبودن فضا های مختلف (۰.۲۵)، فضای بی دفاع و بدون دید (۰.۸۳)، تداوم بصری در محیط (۰.۰۸)، وجود حواس پرتی های مثبت (۰.۰۸)، زیبایی شناسی حسی، فرمی و نمادین (فضای دیداری) (۰.۴۱)، مطلوبیت نما ها (۰.۰۸)، انعکاسی بودن نما (۰.۰۸)، طراحی شهری استرس زا (۰.۷۴)، رعایت رنگ در طراحی (۰.۷۴)، فضا های شاد (۰.۰۸)، عنصر اب در طراحی (۰.۲۵)، طراحی فضا به صورت اکولوژیکی و بیوفیلیک (۰.۳۳)، نظم در طراحی (۰.۲۵)، سرگردانی در فضا ها (۰.۲۵)، بازسازی ذهنی و نشاط اوری (۰.۱۷)، خوانایی و نبود ابهام و وضوح ادراکی (۰.۶۶)، انعطاف فضایی (۰.۲۵)، تجمع پذیری (۰.۰۸)، سکون (۰.۰۸)، تعیین فضایی (۰.۰۸)، پیچیدگی و راز گونگی (۰.۰۸)، سادگی و وضوح در طراحی فرم (۰.۲۵)، فضای لامسه مناسب در طراحی محیط (۰.۲۵)، غنای حسی (۰.۲۵)، کنتراست نور مناسب در روز و شب (۱.۶۵)، سبک معماری مدرن (۰.۷۴)	۱۹.۴۹
حمل و نقل	نفوذپذیری کالبدی و بصری بافت (۰.۹۱)، ترافیک (۱.۰۷)، وضعیت امکانات دوچرخه (۰.۰۸)، وضعیت تامین پارکینگ (۰.۰۸)، کیفیت معابر (۰.۹۱)، تعادل در عرض معابر(۰.۷۴)، وضعیت حمل ونقل عمومی (۰.۹۹)، راحت بودن تحرک شهری (۰.۹۱)، اولویت داشتن خودرو بر انسان پیاده (۰.۲۵)، موانع حرکتی در پیاده رو ها و معابر (۰.۵۸)، کیفیت امکانات پیاده روی (۱.۰۷)	۷.۶۰
محیطی	میزان دما و اسایش حرارتی (۱.۲۴)، اسایش اقلیمی (۰.۵۰)، باد (۰.۱۷)، آلودگی هوا (۱.۶۵)، آلودگی صوتی (۲.۲۳)، الودگی الکترو مغناطیستی (۰.۰۸)، آلودگی نوری (۰.۹۹)، آلودگی چشم انداز (بصری) (۱.۸۲)، بو و رایحه محیط (فضای بویایی) (۰.۶۶)، صدا (فضای شنیداری) (۰.۵۰)، آلودگی آب (۰.۷۴)، تجمع زباله و بهداشت و پاکیزگی محیط (۰.۸۳)، پایداری (۰.۰۸)، کنترل و پیش بینی محیط (۱.۱۶)،اضافه بار حسی(شدت تحریکات عصبی و محرک ها) (۱.۱۶)، مناظر و چشم انداز های سبز (۰.۱۷)، مواجه با حیوانات (۰.۰۸)، مواجه با گونه های مختلف گیاهی (۰.۰۸)، باغبانی درمانی (۰.۰۸)، حریم خصوصی و قلمرو شخصی برای افراد (۰.۹۱)، ایمنی (۱.۰۷)، میزان تاب آوری (۰.۸۳)، میزان آسیب پذیری در برابر خطرات طبیعی (۰.۷۴)	۱۷.۷۵
اجتماعی	سرمایه اجتماعی (۰.۷۴)، حمایت اجتماعی (۱.۰۷)، تعاملات اجتماعی (۰.۹۹)، شکست اجتماعی (۰.۷۴)، انسجام اجتماعی (۰.۷۴)، ننگ اجتماعی (۰.۷۴)، محرومیت اجتماعی (۰.۷۴)، تبعیض اجتماعی (۰.۷۴)، تفکیک اجتماعی (۰.۷۴)، انزوای اجتماعی (۰.۷۴)، تمایز اجتماعی (۰.۷۴)، جابه جایی اجتماعی (جنترفیکاسیون) (۰.۷۴)، مهاجرت (۰.۷۴)، تنوع اجتماعی (۰.۷۴)، برخورد با غریبه ها در محله (۰.۷۴)، تعادل در میزان تراکم جمعیتی (ازدحام-خلوت)	۲۴.۰۳

	(۱.۹۸)، دسترسی به گره های جمعی (۰.۸۳)، سرزندگی (۰.۸۳)، امنیت (۱.۹۸)، سطح سواد (۰.۸۳)، میزان مواجه با مرگ و میر (۰.۷۴)، ازادی انتخاب (۰.۱۷)، ارضای احساسات در شهر (۰.۷۴)، حضور گروه های مختلف اجتماعی، سنی و جنسی در فضا (۰.۱۷)، مواجه و مصرف مواد مخدر(۰.۸۳)، سطح مشارکت ساکنان (۰.۸۳)، میزان ترس از محیط (۰.۵۰)، خشونت و خشم (۰.۹۱)، مواجهه با افراد شرور (۰.۰۸)، جرم و جنایت (۰.۹۱)	
اقتصادی	محرومیت اقتصادی (۰.۷۴)، فقر (۰.۸۳)، هزینه بالای زندگی (۰.۰۸)، وضعیت اشتغال (۰.۸۳)، نابرابریهای کاری (۰.۰۸)، مورد سوءاستفاده قرار گرفتن مالی (۰.۰۸)، تورم (۰.۰۸)، عدم امنیت شغلی (۰.۰۸)، درامد (۰.۸۳)	۳.۶۳
فرهنگی-سیاسی	محرومیت فرهنگی و روانی (۰.۷۴)، هویت (۰.۹۱)، احساس تعلق (۱.۰۷)، محیط سیاسی استرس زا (۰.۰۸)، رشد انحرافات اخلاقی (۰.۰۸)، نابرابری های فرهنگی و هنری (۰.۰۸)، اقلیت قومی بودن (۰.۷۴)، اصول شهروندی و تعهدات اجتماعی (۰.۰۸)، تطابق زبان شهروندان با اکثریت جامعه (۰.۷۴)	۴.۵۴
مسکن	مجاورت واحد مسکونی با معابر پر تردد (۰.۷۴)، گونه مسکن (۰.۰۸)، تراکم نفر در واحد مسکونی (۰.۷۴)، کیفیت واحد مسکونی (۰.۸۳)، ثبات مسکونی (۰.۷۴)، وجود حیاط خصوصی در مساکن (۰.۷۴)، مساحت واحد مسکونی (۰.۷۴)، بی خانمانی و کمبود مسکن (۰.۸۳)، اجاره بها، قیمت زمین و مسکن (۰.۹۱)، سکونت در طبقات بالا (۰.۷۴)	۷.۱۰
ویژگی های فردی	وضعیت اجتماعی و اقتصادی (۰.۸۳)، تماس با طبیعت (۱.۱۶)،اعتماد به نفس ساکنان (۰.۷۴)، سوء مصرف مواد مخدر (۰.۸۳)، مقروض بودن و بدهی داشتن (۰.۰۸)، اتلاف وقت در صف ها (۰.۰۸)، میزان ورزش (۰.۴۱)، میزان کتابخوانی (۰.۱۷)، احساس تسلط بر محیط (۰.۱۷)، میزان شناخت مهارت های مقابله ای (۰.۷۴)، رژیم غذایی (۰.۸۳)، پیشینه خانوادگی بیماری سلامت روان (۰.۰۸)، اختلالات خانوادگی و فامیلی (۰.۰۸)، سن (۰.۰۸)، مشکلات و مصائب مربوط به ازدواج (۰.۰۸)، مسائل و مشکلات تحصیلی خود (۰.۰۸)، ناامیدی نسبت به آینده (۰.۰۸)، ترس از بیماری فرد یا یکی از اعضای خانواده (۰.۰۸)، مشکلات اداری (۰.۰۸)، نامساعد بودن محل کار و یا تحصیل (۰.۰۸)، پیدا کردن شغل مناسب برای اعضای خانواده (۰.۰۸)، احساس ارامش (۰.۱۷)، ارتباطات قومی (۰.۰۸)، حفظ سلامت شخصی (۰.۰۸)، جنسیت (۰.۱۷)، تحصیلات (۰.۰۸)	۷.۴۳

پس از بررسی تکرار شاخص ها به بررسی روش مورد استفاده در این مطالعات پرداخته شده است. همانطور که در شکل (۸) نشان داده شده است، مطالعات توصیفی- تحلیلی بیشترین تکرار را در مطالعات داخلی داشته اند. پس از روش توصیفی-تحلیلی روش های کتابخانه ای، نیمه تجربی، تحلیلی و پیمایشی به ترتیب در مطالعات بیشتری به عنوان روش پژوهش معرفی شده اند. همانطور که در شکل (۹) نشان داده شده است، بررسی اسناد، پرسشنامه، مشاهده، مصاحبه و ازمایشات عصب شناسی به ترتیب پرتکرار ترین ابزار های مورد استفاده در مطالعات پیشین می باشند.

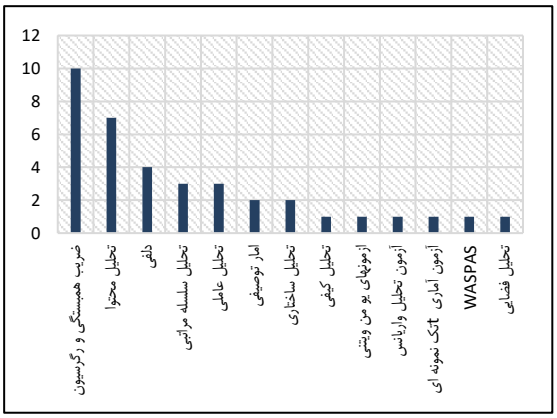

شکل ۸- تحلیل روش مطالعات داخلی.

شکل ۹- تحلیل ابزار مورد استفاده در مطالعات داخلی.

همانطور که در شکل (۱۰) نشان داده شده است تحلیل تکنیک‌های مورد استفاده نشان می دهد، تکنیک ضریب همبستگی و رگرسیون بیشترین استفاده را در مطالعات داخلی داشته است. همچنین تکنیک‌های تحلیل محتوا، دلفی، تحلیل سلسله مراتبی، تحلیل عاملی، امار توصیفی، تحلیل ساختاری، تحلیل کیفی، ازمونهای یو من ویتنی، آزمون تحلیل واریانس، آزمون آماری تی تک نمونه ای، روش واسپاس و تحلیل فضایی به ترتیب بیشترین استفاده را در تحلیل داده ها در مطالعات داخلی داشته اند.

شکل ۱۰- تحلیل روش دقیق مطالعات داخلی.

مطالعه موضوع استرس و شهر در داخل کشور از سال ۱۳۸۷ با مطالعه ای در حوزه جامعه شناسی با عنوان «عوامل موثر بر استرس شهروندان تهرانی» توسط کرمی و همکاران آغاز شده است. بررسی محتوای این مطالعات نشان می‌دهد، به طور کلی مطالعات داخلی با چند رویکرد خاص به موضوع استرس شهری پرداخته اند. همانطور که در شکل (۱۱) نشان داده شده است، ۳۶/۴۹ درصد از مطالعات داخلی به بررسی ارتباط استرس شهر و یک موضوع جانبی دیگر پرداخته اند. موضوعات پیرامونی بررسی شده تا کنون شامل: الگو های رفتاری (مهشید و جوان فروزنده، ۱۳۹۲)، فضای سبز(صفای کارپور و همکاران، ۱۳۹۲)، (جامی اودولو و موسوی، ۱۴۰۰)، (داداشی و احسانی، ۱۴۰۰)، (سبهانی، ۱۴۰۲)، طراحی شهری پایدار (طهماسبی، ۱۳۹۴)، اکولوژی شهری (برجی، ۱۳۹۴)، صوت (هاشمی و همکاران، ۱۳۹۴)، توسعه پایدار (شهبازی و همکاران، ۱۳۹۴)، قرارگاه های رفتاری (کشیری دینکی و همکاران، ۱۳۹۶)، حمل و نقل (افشاری نیکو، ۱۳۹۷)، نما های شهری (محمدی، ۱۳۹۷)، (کمالی و امیری، ۱۳۹۹)، فضا های شاد (سعیدی، ۱۳۹۹)، ترابری درون شهری (نظری و همکاران، ۱۳۹۹)، محیط کالبدی (آزاده و همکاران، ۱۳۹۹)، احساس امنیت در محیط- کیفیت های محیطی- شرایط اقلیمی- کیفیت عناصر بصری (غلامیان مقدم و سعیدی مفرد،

۱۳۹۹)، فضاهای شاد (سعیدی و همکاران، ۱۴۰۰)، بیماری‌های همه گیر مانند کرونا (بلوچ زاده، ۱۴۰۱)، رویکرد *CPTED* (درستان و همکاران، ۱۴۰۱)، سلامت روان شهری (مغانی رحیمی و همکاران، ۱۴۰۱ (پ))، ارتفاع بنا (مهمانی، ۱۴۰۱)، اختلاط کاربری (مغانی رحیمی و همکاران، ۱۴۰۲ (پ))، شعاع دسترسی خدمات (مغانی رحیمی و همکاران، ۱۴۰۳)، مسکن (اسکندری ثانی و خسروی، ۱۴۰۲)، جداره های شهری (امیری و حاصلی، ۱۴۰۲) و کیفیت فضا های عمومی (محمدی، ۱۴۰۲) می باشد.

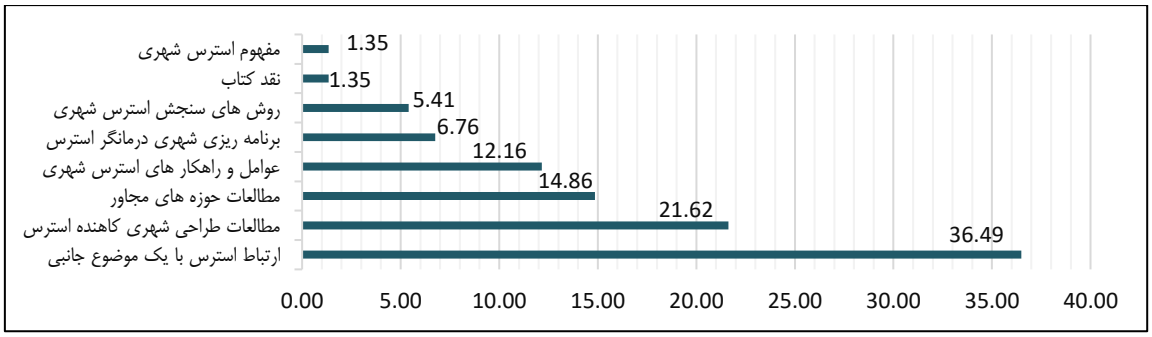
همچنین ۲۱/۶۲ درصد از مطالعات در حیطه طراحی شهری درمانگر استرس قرار دارند، مانند: نقی زاده (۱۳۹۰)، زارعی و نقی زاده (۱۳۹۲)، طبائیان و تمنایی (۱۳۹۲)، غفاریان شعاعی (۱۳۹۳)، میر محمد صادقی (۱۳۹۴)، پور حسن و همکاران (۱۳۹۰)، یوسف جوکار (۱۳۹۶)، صادق پور (۱۳۹۶)، حنفی کومله (۱۳۹۹)، برومندیه جزه (۱۴۰۰)، باقری (۱۴۰۰)، احمدیان و همکاران (۱۴۰۰)، عربشاهی (۱۴۰۱)، فتحی نوجوکامبری و بندراباد (۱۴۰۲)، بی تا (۱۴۰۲)، رنجبر (۱۴۰۳). این مطالعات اغلب به ارائه اصول طراحی شهری کاهنده استرس و یا باز طراحی بخشی از محیط (خیابان، میدان و...) در جهت کاهش استرس پرداخته‌اند.

پس از این مطالعات، ۱۴/۸۶ درصد از مطالعات در گونه «حوزه های مجاور مرتبط» مانند جامعه شناسی، معماری، روانشناسی و علوم تربیتی قرار گرفته اند، مانند: کرمی و همکاران (۱۳۸۷)، ماهری (۱۳۹۰)، ندایی فرد و ماهری (۱۳۹۱)، خالو (۱۳۹۲)، مطلبی و وجدان زاده (۱۳۹۵)، بلوچی و لیتکوهی (۱۳۹۷)، رزم ارا و تقی پور (۱۳۹۹)، هاشمی و همکاران (۱۳۹۹)، ناصری و فیلی (۱۴۰۰)، انبساطی رودبرده (۱۴۰۱)، مرادی و همکاران (۱۴۰۲).

همچنین ۱۲/۱۶ درصد از مطالعات به عوامل و راهکار های کاهش استرس شهری پرداخته اند، مانند: تقی زاده و عماری (۱۳۹۳)، ماهری و همکاران (۱۳۹۵)، شعله و همکاران (۱۳۹۶)، فنائی و حقیقت نائینی (۱۴۰۰)، وارثی و همکاران (۱۴۰۱)، مغانی رحیمی و همکاران (۱۴۰۱(ب))، مغانی رحیمی و همکاران (۱۴۰۲(ت))، براتی و همکاران (۱۴۰۲)، مختار پور (۱۴۰۳).

علاوه بر این، ۶/۷۶ درصد از مطالعات به برنامه ریزی شهری درمانگر استرس پرداخته اند، مانند: مغانی رحیمی و همکاران (۱۴۰۰(الف))، مغانی رحیمی و همکاران (۱۴۰۱(الف))، مغانی رحیمی و همکاران (۱۴۰۱(ت))، مغانی رحیمی و همکاران (۱۴۰۲(الف))، مغانی رحیمی و همکاران (۱۴۰۲(ب)). همچنین ۵/۴۱ درصد از مطالعات در گونه روش های سنجش استرس شهری قرار گرفته اند، مانند: رضایی و خردمندی (۱۴۰۱)، قبادی (۱۴۰۱)، قبادی و همکاران (۱۴۰۱)، مغانی رحیمی و همکاران (۱۴۰۱ (ث)). این مطالعات یا چگونگی سنجش استرس شهری و محیطی را بررسی و تحلیل کرده اند، و یا از یک روش منحصر به فرد برای ارزیابی آن استفاده کرده اند.

در نهایت ۱/۳۵ درصد از مطالعات در خصوص مفهوم استرس شهری (مغانی رحیمی و همکاران، ۱۴۰۰(ب))، و ۱/۳۵ درصد از مطالعات به نقد یکی از مطالعات پیشین پرداخته اند (گوهری پور، ۱۳۹۳).

شکل ۱۱- گونه شناسی مطالعات داخلی در حوزه استرس شهری و درصد تکرار هر گونه.

۵- بحث

یافته های این پژوهش نشان می دهد، مطالعه این موضوع در داخل کشور از سال ۱۳۸۷ با مطالعات حوزه جامعه شناسی آغاز شده و در نیمه اول دهه ۹۰ رشد خوبی داشته است. بررسی این موضوع در مطالعات داخلی در نیمه دوم دهه ۹۰ راکد باقی مانده و در سال ۱۳۹۹ به یکباره رشد چشمگیری داشته است. بیشتر مطالعات این حوزه فاقد نمونه مورد مطالعه می باشند و در سال های اخیر سطح نمونه های مورد مطالعه بزرگتر شده است. نگرش مطالعات داخلی نیز از رویکردهای طراحانه به استرس شهری به سمت رویکرد های برنامه ریزانه حرکت کرده است. تحلیل مطالعات پیشین نشان می دهد، محققان داخلی استرس شهری را بیشتر ناشی از شاخص های اجتماعی، کالبدی، محیطی، کاربری و فعالیت، حمل و نقل، ویژگی های فردی، مسکن، فرهنگی-سیاسی و اقتصادی می دانند. همچنین شاخص های آلودگی صوتی، تعادل در میزان تراکم جمعیتی (ازدحام-خلوت)، امنیت، آلودگی چشم انداز (بصری)، میزان فضای سبز، کنتراست نور مناسب در روز و شب، آلودگی هوا، میزان دما و اسایش حرارتی، کنترل و پیش بینی محیط، اضافه بار حسی(شدت تحریکات عصبی و محرک ها)، تماس با طبیعت، ترافیک، کیفیت امکانات پیاده روی، ایمنی، حمایت اجتماعی، احساس تعلق، اختلاط کاربری، دسترسی به فضاهای تقویت کننده فعالیت بدنی، تعداد طبقات و بنا های بلند مرتبه، وضعیت مبلمان و امکانات شهری در خیابان‌ها و فضاهای باز، وضعیت حمل ونقل عمومی، آلودگی نوری، تعاملات اجتماعی، دسترسی به منابع و خدمات، تراکم ساختمانی، میزان فرسودگی بافت و مقاومت و عمر ابنیه، نفوذپذیری کالبدی و بصری بافت، کیفیت معابر، راحت بودن تحرک شهری، حریم خصوصی و قلمرو شخصی برای افراد، خشونت و خشم، جرم و جنایت، هویت و اجاره بها، قیمت زمین و مسکن به ترتیب پر تکرار ترین شاخص های ذکر شده در مطالعات پیشین هستند.

مقایسه یافته های این پژوهش و مطالعات پیشین نشان می دهد، هشت رویکرد کلی در مطالعات داخلی حوزه استرس شهری لحاظ شده است. این رویکرد ها شامل: ارتباط استرس با یک موضوع جانبی، مطالعات طراحی شهری کاهنده استرس، مطالعات حوزه های مجاور، عوامل و راهکار های استرس شهری، برنامه ریزی شهری درمانگر استرس، روش های سنجش استرس شهری، مفهوم استرس شهری و نقد کتاب می باشند.

بررسی یافته های مطالعات پیشین نشان می دهد، تعداد بسیاری از مطالعات پیشین یا به عوامل موثر بر استرس شهری دست یافته اند و یا راهنمای طراحی شهری کاهنده استرس را ارائه داده اند. یافته تعدادی از این مطالعات نیز ارائه راهکار های کاهش استرس در فضاهای شهری و تدوین برنامه ریزی شهری درمانگر استرس بوده است. اما بررسی پیشینه پژوهش نشان می دهد تا کنون هیچ مطالعه ای به مرور مطالعات منتشر شده در داخل کشور و فراترکیب انها نپرداخته است. در حالی که بررسی نوع مطالعات، نویسندگان پیشگام این حوزه، سال انتشار، گونه شناسی نمونه مورد مطالعه، کلیدواژه های پرتکرار، شاخص های استرس شهری بیان شده، اهداف، روش، تکنیک ارزیابی استرس شهری و تحلیل و گونه شناسی مطالعات پیشین برای شناسایی این حوزه موضوعی و مشخص شدن خلا های پژوهشی کاربردی در کشور ایران بسیار موثر است. در واقع با توجه به اینکه این پژوهش مطالعات پیشین داخلی را به صورت جامع با یک رویکرد بین رشته ای تحلیل و جمع بندی کرده است، یافته های مطالعات پیشین را توسعه داده و گامی مهم در جهت ارتقا دانش در این حوزه تحقیقاتی برداشته است.

۶- نتیجه‌گیری

ساکنین شهر ها در معرض سطوح بالایی از عوامل استرس‌زا قرار می‌گیرند و این موضوع در ایجاد و تقویت بیماری‌های جسمی و روانی نقش بسیاری دارد. اما تاکنون تحقیقات کافی در این حوزه انجام نشده است. البته تعدادی از مطالعات داخلی در حوزه های بین رشته ای معماری، جامعه شناسی، شهرسازی، روانشناسی، علوم تربیتی و ... این موضوع و موضوعات پیرامونی بسیار مرتبط با آن را با رویکردهای مختلف بررسی کرده اند. اما هیچ مطالعه ای وجود ندارد که به سوال «مطالعات داخلی چگونه پیوند بین

استرس و شهر را مطالعه کرده اند؟» پاسخ دهد. به همین منظور در این پژوهش سعی شده است با یک رویکرد بین رشته‌ای، مطالعات داخلی در حوزه استرس شهری به صورت جامع تحلیل و بررسی شود.

یافته های این پژوهش نشان می دهد، بیشتر مطالعات این حوزه فاقد نمونه مورد مطالعه می باشند و در سال های اخیر سطح نمونه های مورد مطالعه بزرگتر شده است. نگرش مطالعات داخلی نیز از رویکردهای طراحانه به استرس شهری به سمت رویکرد های برنامه ریزانه حرکت کرده است. بیشتر مطالعات از روش توصیفی-تحلیلی روش های کتابخانه ای، نیمه تجربی، تحلیلی و پیمایشی و تکنیک های ضریب همبستگی و رگرسیون و تحلیل محتوا برای بررسی این موضوع استفاده کرده اند. همچنین محققان داخلی استرس شهری را بیشتر ناشی از شاخص های اجتماعی، کالبدی، محیطی، کاربری و فعالیت، حمل و نقل، ویژگی های فردی، مسکن، فرهنگی-سیاسی و اقتصادی می دانند. درواقع آلودگی صوتی، تعادل در میزان تراکم جمعیتی (ازدحام-خلوت)، امنیت، آلودگی چشم انداز (بصری)، میزان فضای سبز، کنتراست نور مناسب در روز و شب، آلودگی هوا، میزان دما و اسایش حرارتی مهم ترین شاخص های در حوزه استرس شهری در موضع ایران می باشند.

در نتیجه این حوزه موضوعی در ایران نیازمند مطالعات بیشتر برای شناسایی چالش ها، فرصت ها و راهکار ها می باشد. انجام تحقیقات زیر در اینده این حوزه موضوعی در شهر های ایران واجد اهمیت می باشد.

- بررسی استرس شهری با تلفیق رویکردهای برنامه ریزانه و طراحانه و ارائه یک دیدگاه جامع در حوزه شهرسازی درمانگر استرس
- کاربست روش‌های نوین مانند کاربرد سیگنال های بیولوژیکی و استفاده از ابزار های هوشمند برای سنجش استرس در فضا های شهری
- سنجش استرس شهری در شهر های کوچک و مقایسه با وضعیت کلانشهر های ایران
- سنجش استرس با تاکید بر تفاوت های روستا-شهری در این حوزه موضوعی
- ارزیابی همبستگی شاخص های شناسایی شده در این پژوهش با استرس شهروندان
- بررسی استرس شهری در نمونه های مطالعاتی متفاوت از جمله خیابان های شهری، محله، شهر، میدان شهری، ناحیه شهری، پارک ها و فضا های سبز شهری، منطقه شهری، بافت شهری

۷- منابع

احمدیان، عماد. صحرایی نژاد، نسیم. حبیب، فرشته. (۱۴۰۰). طراحی محیط و منظر شهری در جهت کنترل استرس شهروندان در محدوده میدان ۹ دی منطقه ۱۷ شهر تهران. *سومین کنفرانس ملی شهرسازی و معماری دانش بنیان*، تهران.

اسکندری ثانی، محمد. خسروی، فاطمه. (۱۴۰۲). آینده مسکن در ایران و تاثیر آن بر استرس شهری مطالعه موردی شهر بیرجند. *دومین کنفرانس ملی و اولین کنفرانس بین المللی روز آینده، شهر آینده: با محوریت شهرهای هوشمند پایدار*، تهران. https://civilica.com/doc/2061354.

اسکوئی ارس، علی، آذر، علی. (۱۴۰۲). فراتر کیبی بر تحقیقات انجام شده با موضوع کیفیت زندگی شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی در ایران. *دانش شهرسازی*، ۷(۳)، ۶۷-۸۹. doi: 10.22124/upk.2023.22756.1796

اسکوئی ارس، علی، بابائی اقدم، فریدون، تیموری، ایرج، حسینی، علی . (۱۴۰۳). فراترکیب مطالعات دیپلماسی شهری در ایران. *اقتصاد و برنامه ریزی شهری*، ۵(۴)، ۹۸-۱۱۶. doi: 10.22034/uep.2025.488723.1556

افشاری‌نیکو، محسن. (۱۳۹۷). حمل و نقل و استرس شهری. تهران: طحان (وابسته به شرکت طحان گستر راگا).

امیری، میترا. حاصلی، بهزاد. (۱۴۰۲). نقش بدنه شهری بر اضطراب و استرس شهروندان. تهران: انتشارات رزا.

انبساطی رودبرده، زهرا. (۱۴۰۱). سنجش ارتباط مولفه های محیطی بر استرس شهروندان در فضای شهری (مطالعه موردی:محله عولاجان شهر تهران). *نهمین کنفرانس بین المللی دانش و فناوری علوم تربیتی مطالعات اجتماعی و روانشناسی ایران*، تهران.

آزاده، سید رضا. محمدی، جمال. نشاط دوست، حمید طاهر. (۱۳۹۹). تحلیل ارتباط بین کیفیت کالبدی محیط‌های شهری و استرس درک شده شهروندان (نمونه مورد مطالعه: کلانشهر اصفهان). *نشریه علمی مطالعات شهری*، ۱۰(۳۷)، ۹۹-۱۱۲. doi: 10.34785/J011.2021.954.

آلن الکین. (۱۳۹۲). آرامش در شهر. تهران: نشر پردیس دانش.

باقری، هما. (۱۴۰۰). تدوین راهنمای طراحی میادین شهری با تکیه بر کاهش استرس محیطی – نمونه موردی: شهر کرج. پیشنهاده کارشناسی ارشد، دانشگاه هنر تهران.

براتی، شادی. عظمتی، حمیدرضا. صالح صدق پور، بهرام. (۱۴۰۲). شناسایی عوامل مؤثر بر کاهش استرس در پارکهای کوچک محلی در مناطق ۱ و ۴ کلانشهر تهران. *پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری*، ۱۱(۳)، ۹۹-۱۱۸. doi: 10.22059/jurbangeo.2023.359378.1823.

برجی، سهیلا. (۱۳۹۴). بررسی تاثیر اکولوژی شهری بر کاهش استرس، اضطراب و افسردگی (مطالعه موردی: پل طبیعت تهران). *همایش ملی فرهنگ، کالبد و محیط در معماری و شهر اسلامی*، قزوین. https://civilica.com/doc/478457.

برومندیه جزه، زینب. (۱۴۰۰). طراحی فضای شهری با رویکرد بیوفیلیک، در جهت کاهش استرس شهروندان نمونه موردی : خیابان برادران شهید مظفر. پیشنهاده کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.

بلوچ زاده، فرزانه. (۱۴۰۱). مدیریت شهری و کاهش استرس کرونا. سیزدهمین کنفرانس ملی اقتصاد، مدیریت و حسابداری، بابل.

بلورچی، مصطفی. لیتکوهی، ساناز. (۱۳۹۷). سازوکار معمارانه: برهم‌کنش فرم، رنگ و شناسه بر کاهش استرس شهری. تهران: بلور.

بی تا. (۱۴۰۲). ارائه چارچوب طراحی شهری بر اساس تحلیل اثر استرس محیطی بر کیفیت زندگی شهروندان در خیابان های شهری، نمونه موردی: خیابان کریمخان زند شیراز. پیشنهاده کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.

پورحسن، ارزو. باقری، سیده مرضیه. حسینی، سیدباقر. پرویزی، رضا. (۱۳۹۵). بررسی طراحی فضای شهری بر کاهش استرس و خشونت افراد در رانندگی (نمونه موردی: شهر لاهیجان). *چهارمین کنگره بین المللی عمران ، معماری و توسعه شهری*، تهران.

پیمایش ملی سلامت روان. (۱۳۹۹). جلسه استقرار سند سلامت روان استان تهران به صورت مجازی برگزار شد. بازیابی ۲۹ شهریور ۱۴۰۰، از https://pr.tums.ac.ir.

تقی زاده، عباس. عماری، حسن. (۱۳۹۳). شهر ارام، شهر استرس زدا. تهران: موسسه تیسا ساغر مهر.

جامی اودولو، مریم. موسوی، شبنم. (۱۴۰۰). بررسی عوامل موثر بر کاهش استرس شهروندان در فضاهای سبز شهری. دومین همایش ملی آسیب شناسی روانی، تهران.

حکیمیان، پانته آ. (۱۳۹۳). فضا های شهری سلامت محور: ویژگی های کالبدی تاثیر گذار بر چاقی افراد. *معماری و شهرسازی آرمانشهر*، ۱۵، ۲۱۵-۲۳۴.

حنفی کومله، مهدی. (۱۳۹۹). نظریات مرتبط با بحث استرس محیط در فضاهای شهری. *هفتمین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم جغرافیا، معماری و شهرسازی ایران*، تهران. https://civilica.com/doc/1028628.

خدایاری فرد، محمد. پرند، اکرم. (۱۳۸۶). استرس و روشهای مقابله با ان. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

داداشی، مهدی. احسانی، زهرا. (۱۴۰۰). تاثیر فضاهای سبز و باز شهری بر استرس شهروندان مطالعه موردی محلات شریعتی و مجیدیه. *ششمین کنفرانس بین المللی مطالعات نوین مهندسی عمران، معماری، شهرسازی و محیط زیست در قرن ۲۱، تهران*.

درستان، رضا. ذبیحی، حسین. گرجی، مرضیه. اصغرزاده، علی. (۱۴۰۱). ارزیابی تاثیر محرک های استرس محیطی در پیشگیری از جرم در طراحی شهری، مورد مطالعاتی: خیابان اصلی رجایی شهر کرج. *معماری و شهرسازی آرمان شهر*، ۱۵(۳۹)، ۱۵۱-۱۶۸. doi:

.10.22034/aaud.2022.251572.2332
رزم آرا، مینا. تقی پور، ملیحه. (۱۳۹۹). ارزیابی نحوه اثربخشی مولفه های شفابخشی منظر در باغ ایرانی و پارک های شهری با نگاهی به گفتمان جنسیتی نمونه موردی : باغ ارم و پارک آزادی شیراز. *معماری و شهرسازی پایدار*، ۸(۲)، ۱۵۰-۱۳۱. doi: 10.22061/jsaud.2020.5751.1555.
رضایی، محمدرضا. خردمندی، فرزانه. (۱۴۰۱). مدل سازی تاثیر شرایط ترافیکی و امکانات دوچرخه بر میزان استرس دوچرخه سواران در معابر شهری. *ششمین همایش بین المللی و دهمین همایش ملی معماری، مرمت شهرسازی و محیط زیست پایدار*، تهران.
رنجبر، فاطمه. (۱۴۰۳). طراحی یک جداره شهری با رویکرد تاثیر ویژگی های نمای ساختمانی شهر بر خستگی ذهنی شهروندان. پیشنهاده کارشناسی ارشد، دانشگاه گلستان.
زارعی، مجید. نقی زاده، منا. (۱۳۹۲). نوسازی یک فضای شهری با رویکرد خلق آرامش در فضا (مورد مطالعه : خیابان لاله زار تهران). *اولین همایش ملی شهرسازی و معماری در گذر زمان*، قزوین، https://civilica.com/doc/232039 .
سبهانی، منصوره. (۱۴۰۲). تاثیر فضای سبز شهری بر کاهش استرس شهروندان مطالعه موردی شهر شوش. پیشنهاده کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور استان خوزستان، مرکز پیام نور شوش.
سعیدی، مرضیه. (۱۳۹۹). بازطراحی فضای شهری با هدف کاهش استرس با رویکرد شهر شاد(نمونه موردی محله پیرمراد شهر بانه). پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره).
سعیدی، مرضیه. زارعی، مجید. براتی، ناصر. (۱۴۰۰). بازطراحی فضای شهری با هدف کاهش استرس با رویکرد شهر شاد (نمونه موردی خیابان دکانان شهر بانه). *اولین کنفرانس بین المللی معماری ،شهرسازی ،عمران و محیط زیست*، تهران.
شعله، مهسا. حسین پور، محمد. یوسف جوکار، ریحانه. صادقی، علیرضا. (۱۳۹۶). بررسی عوامل موثر بر تنش زایی محیط شهری. *همایش سراسری توسعه پایدار در مهندسی عمران،معماری و شهرسازی*، کیش.
شهبازی، مجید. رجبی کوچی، سیامک. منصوری، نسیم. (۱۳۹۴). چگونگی کاهش استرس های محیطی با رویکرد توسعه پایدار شهری. *کنفرانس بین المللی معماری، شهرسازی، عمران، هنر و محیط زیست؛ افق های آینده، نگاه به گذشته*، تهران. https://civilica.com/doc/608208.
صادق پور، فرشته. (۱۳۹۸). تدوین الگوی راهنمای طراحی فضاهای عمومی درمانگر در مقابل استرس (مورد مطالعه: گونه های خیابان در تهران). پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده هنر و معماری، گرایش طراحی شهری.
صفای کارپور، مریم. سردره، علی اکبر. سرلک، سروش. (۱۳۹۲). تاثیر فضای سبز شهری در کاهش میزان استرس شهروندان، مطالعه موردی محلات ولیعصر و کارون شهر تهران. *همایش ملی معماری و شهرسازی انسان گرا*، قزوین. https://civilica.com/doc/248903.
طباطبائیان، مریم. تمنایی، مینا. (۱۳۹۲). نقش محیط های ساخته شده در سلامت روان. *معماری و شهرسازی آرمان شهر*، ۶(۱۱)، ۱۰۱-۱۰۹.
طهماسبی، نرجس. (۱۳۹۴). استرس های محیطی و شهر سالم (با رویکرد طراحی شهری پایدار). *کنفرانس بین المللی یافته های نوین پژوهشی در علوم،مهندسی و فناوری با محوریت پژوهش های نیاز محور*، مشهد. https://civilica.com/doc/519837.
عربشاهی، کیمیا سادات. (۱۴۰۱). طراحی جداره شهری با تاکید بر ارتباط ویژگی‌های فضای ساخته‌شده شهری با استرس از دید سرنشینان خودرو. پیشنهاده کارشناسی ارشد، تهران.
غفاریان شعاعی، مهران. (۱۳۹۳). طراحی کالبد میدان شهری در راستای ارتقا سلامت روانی استفاده کنندگان از فضا (نمونه مطالعاتی میدان امام رضا (ع) مشهد). پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه یزد.
غلامیان مقدم، ایمان. سعیدی مفرد، ساناز. (۱۳۹۹). تبیین شاخص های محیطی موثر بر استرس شهروندان در فضای شهری (مطالعه موردی : محله سیرده سبزوار). *جغرافیا و توسعه فضای شهری*، ۷(۱)، ۹۸-۷۹. doi: 10.22067/jgusd.v7i1.82399.
فتحی نوجوکامبری، اکرم. بندرآباد، علیرضا. (۱۴۰۲). منظر شهری شفابخش؛ تحلیلی بر انگاره‌ها و شاخص‌ها در خیابان شهری؛ مطالعه موردی: بلوار پاکنژاد، محله شهرک غرب تهران. *مسکن و محیط روستا*، ۴۲ (۱۸۴)، ۴۴-۲۹.
فنائی، ساناز. حقیقت نائینی، غلامرضا. (۱۴۰۰). عوامل استرس زای محیطی اثرگذار بر سلامت روان ساکنان محلات. *فصلنامه مطالعات طراحی شهری و پژوهش های شهری*، ۴(۲)، ۱-۱۶.
قبادی، پریسا. (۱۴۰۱). واکاوی تاثیر فضای شهری طبیعت محور (Biophilic) بر استرس افراد مبتنی بر الکتروآنسفالوگرافی کمی- مطالعه موردی: کوی سپهر صادرات تبریز. رساله دکتری شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز.
قبادی، پریسا. ملکی، ایدا. کی نژاد، محمدعلی. موحدی، یزدان. شهبازی، یاسر. (۱۴۰۱). واکاوی تاثیر فضای شهری بیوفیلیک بر میزان استرس افراد. *گفتمان طراحی شهری*، ۳(۴)، ۱-۱۷.
کرمی، فاطمه. دغاقله، عقیل. حیدری زهرا پور، معصومه. (۱۳۸۷). عوامل موثر بر استرس شهروندان تهرانی. *جامعه شناسی مسائل اجتماعی ایران*، دوره ۱، شماره ۱، ۹۱-۱۰۸.
کشیری دینکی، عارف. بارانی، فاطمه. نبیان، علی. (۱۳۹۶). نقش قرارگاه اجتماعی شهری در کاهش میزان استرس شهروندان. *کنفرانس بین المللی عمران،معماری و شهرسازی ایران معاصر*، تهران.

کمالی، مهری. امیری، میترا. (۱۳۹۹). بررسی تاثیر استرس و اظطراب ایجاد شده بدن‌های شهری بر شهروندان. *مطالعات جغرافیا، عمران و مدیریت شهری*، ۶(۳)، ۳۳-۴۰.

گوهری پور، حامد. (۱۳۹۳). روان شناسی شهری رویکردی میان رشته ای به شهرنشینی؛ بررسی و نقد کتاب « شهر آرام، شهر استرس زدا». *نقد کتاب علوم اجتماعی*، ۱-۲، ۱۶۷-۱۷۲.

ماهری، سعیده. (۱۳۹۰). شناسایی نقاط استرس در محیط شهری و ایجاد نقاط آرامش در مکانهای مذکور. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره).

ماهری، سعیده. عارفی، محمدمعین. عارفی، راهب. (۱۳۹۵). شناسایی نقاط استرس در محیط شهری و تبدیل آنها به نقاط آرامش. تهران: راشدین.

محمدی، عالیه. (۱۴۰۲). نقش کیفیت فضاهای عمومی شهری در میزان استرس ساکنین (نمونه موردمطالعه: منطقه ۱۰ مشهد). پیشنهاده کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد.

محمدی، مریم. (۱۳۹۷). بازشناسی دلالت های معنایی انواع نما در انطباق با پاسخ عاطفی ناظران؛ نمونه خیابان شریعتی تهران. *نامه معماری و شهرسازی*، ۱۱(۲۱)، ۳۹-۵۸.

مختار پور، سعید. (۱۴۰۳). محیط کالبدی و تاثیرات استرس‌زا. تهران: مدرسان شایسته.

مرادی، نسرین. خسروی، اشکان. خسروی، آرش. دهقانی، محسن. گلی گرمرودی، مسعود. (۱۴۰۲). اولویت بندی عوامل استرس به روش AHP فازی در سطح شهر تهران. هفتمین کنفرانس بین المللی مطالعات میان رشته ای روانشناسی، مشاوره، آموزش و علوم تربیتی، تهران. https://civilica.com/doc/1993406.

مطلبی، قاسم. وجدان‌زاده، لادن. (۱۳۹۵). شناخت عوامل موثر در آفرینش محیط های شفابخش. *صفه*، ۲۶(۷۲)، ۲۵-۴۸.

مغانی رحیمی، خاطره. بهزادفر، مصطفی. جلیلی صدراباد، سمانه. (۱۴۰۰(الف)). برنامه ریزی شهری درمانگر استرس (نمونه مطالعاتی: ناحیه ۸ منطقه ۱ شهرداری تهران). پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علم و صنعت ایران.

مغانی رحیمی، خاطره. بهزادفر، مصطفی. جلیلی صدراباد، سمانه. (۱۴۰۰(ب)). واکاوی مفهوم استرس شهری در ادبیات جهانی. *نهمین کنفرانس ملی مهندسی عمران، معماری و توسعه شهری پایدارایران*، تهران. https://civilica.com/doc/1434354/

مغانی رحیمی، خاطره. بهزادفر، مصطفی. جلیلی صدراباد، سمانه. (۱۴۰۱(الف)). برنامه ریزی شهری درمانگر استرس (نمونه مطالعاتی: ناحیه ۸ منطقه ۱ شهرداری تهران). *فصلنامه هنر های زیبا- معماری و شهرسازی ایران*، ۲۷(۰)، ۱۹-۳۳. 10.22059/jfaup.2023.339729.672749

مغانی رحیمی، خاطره. بهزادفر، مصطفی. جلیلی صدراباد، سمانه. (۱۴۰۱(ب)). بررسی عوامل موثر بر استرس شهری در ادبیات جهانی. *نشریه مطالعات ساختار و کارکرد شهری*، ۳۲، ۲۱۷-۲۳۲. ۱۰.۲۲۰۸۰/usfs.2022.23245.2240

مغانی رحیمی، خاطره. بهزادفر، مصطفی. جلیلی صدراباد، سمانه. (۱۴۰۱(پ)). تبیین رابطه شهر و سلامت روان با استفاده از تکنیک تحلیل محتوا و نرم افزار maxqda. *هویت شهر*، https://doi.org/10.30495/hoviatshahr.2023.66321.12195.

مغانی رحیمی، خاطره. بهزادفر، مصطفی. جلیلی صدراباد، سمانه. (۱۴۰۱(ت)). تبیین مدل مفهومی برنامه ریزی شهری درمانگر استرس. *اقتصاد و برنامه ریزی شهری*، ۴(۱)، ۵۲-۷۵. doi: 10.22034/uep.2023.383058.1321.

مغانی رحیمی، خاطره. بهزادفر، مصطفی. جلیلی صدراباد، سمانه. (۱۴۰۱(ث)). بررسی روش های سنجش استرس شهری. *هفتمین همایش ملی معماری، شهرسازی و گردشگری (پژوهشهای کاربردی و راهکارهای نوین)*. https://civilica.com/doc/1661964/

مغانی رحیمی، خاطره. بهزادفر، مصطفی. جلیلی صدراباد، سمانه. (۱۴۰۲(الف)). رتبه بندی نواحی منطقه ۱ شهرداری تهران بر اساس استرس شهری از نظر متخصصان. *پنجمین همایش ملی فناوری های نوین در مهندسی معماری ، عمران و شهرسازی ایران*، تهران. https://civilica.com/doc/1661234/

مغانی رحیمی، خاطره. بهزادفر، مصطفی. جلیلی صدراباد، سمانه. (۱۴۰۲(ب)). تحلیل ساختاری ابعاد برنامه ریزی شهری درمانگر استرس در شهر تهران. *فصلنامه شهر پایدار*، ۷(۱)، ۲۱-۳۸. doi: 10.22034/jsc.2023.345489.1631.

مغانی رحیمی، خاطره. بهزادفر، مصطفی. جلیلی صدراباد، سمانه. (۱۴۰۲(پ)). تبیین رابطه اختلاط کاربری و استرس شهری (نمونه مطالعاتی: ناحیه ۸ منطقه ۱ شهرداری تهران). *فصلنامه معماری و شهرسازی ایران*،۱۴(۲)، ۳۸۵-۳۹۷. doi: 10.30475/isau.2024.367384.2001.

مغانی رحیمی، خاطره. بهزادفر، مصطفی. جلیلی صدراباد، سمانه. (۱۴۰۲(ت)). تحلیل ساختاری راهکارهای برنامه‌ریزی شهری اعصاب محور شهر تهران از دیدگاه متخصصان با استفاده از نرم افزار (MICMAC). *آمایش محیط*، ۱۶(۶۳)، ۱۰۹-۱۳۸.

مغانی رحیمی، خاطره. صارمی، حمیدرضا. جلیلی صدرآباد، سمانه. (۱۴۰۳). بررسی رابطه بین دسترسی به خدمات شهری و استرس شهری (نمونه مطالعاتی: ناحیه ۸ منطقه ۱ شهرداری تهران). *مطالعات ساختار و کارکرد شهری*، ۱۱(۳۹)، ۸۵-۱۰۷. doi: 10.22080/usfs.2024.26187.2388.

مهشید، اذین. جوان فروزنده، علی. (۱۳۹۲). بررسی تاثیر عوامل استرسزا در خیابان‌های شهری بر رفتار استفاده کنندگان، (خیابان مدرس کرمانشاه). *کنفرانس ملی معماری و شهرسازی (انسانگرا)، قزوین*. https://civilica.com/doc/248913.

مهمانی، رقیه. (۱۴۰۱). نقش منظر شهری در استرس و سلامت روانی شهروندان با تاکید بر ارتفاع ساختمانها (مطالعه موردی: خیابان امام خمینی شهر تبریز). همایش ملی جلوه های جهادی شهیدان آقا مهدی باکری و حاج قاسم سلیمانی در مدیریت شهری، تهران.

میر محمد صادقی، فریناز. (۱۳۹۴). شناسایی شاخص ها و ارائه اصول طراحی شهری موثر بر ساماندهی محلات شهری به منظور کاهش استرس محیطی نمونه موردی: محله چیذر شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه هنر، دانشکده معماری و شهرسازی، رشته طراحی شهری.

ناصری، اردلان. فیلی، رسول. (۱۴۰۰). بررسی تاثیر ابعاد شهر هوشمند بر استرس شهری شهروندان شیراز. *دومین همایش بین المللی شهر هوشمند، چالش ها و راهبردها*، تهران.

ندایی فرد، احمد. ماهری، سعیده. (۱۳۹۱). بررسی نقش طراحی مبلمان شهری در تقلیل استرس شهروندان، هنگام عبور و مرور در شهر. *ماهنامه طاق*، ۶۶، ۶۲- ۶۸.

نظری، ولی ا... . افشاری نیکو، محسن. پورقیومی، علی. (۱۳۹۹). واکاوی اثرات ترابری درون‌شهری بر استرس شهروندان، موردپژوهش: منطقهٔ ۱۲ تهران. *نشریه دانش انتظامی خراسان جنوبی*، ۹(۳)، ۸۸-۱۰۰.

نقی زاده، منا. (۱۳۹۰). نوسازی یک فضای شهری با تاکید بر ایجاد آرامش در فضا (نمونه موردی محدوده خیابان لاله‌زار تهران). پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره).

وارثی، حمیدرضا. حسینی خواه، حسین. هاشمی عنا، کرامت. (۱۴۰۱). تحلیل رویکرد نظری روان شناسی شهری با تاکید بر شهر استرس زا، مورد مطالعه: شهر یاسوج. *فصلنامه علمی پژوهش های بوم شناسی شهری*، ۱۳(۲)، ۵۳-۶۸. doi: 10.30473/grup.2022.34700.1950.

هاشمی، امنه. خلیل زارع، صدف. یزدانی، ثنا. (۱۳۹۴). مطالعه و تحلیل عوامل ایجاد استرس در فضاهای شهری برای نابینایان نمونه موردی: خیابان خیام ارومیه. *اولین کنفرانس تخصصی معماری و شهرسازی ایران*، شیراز. https://civilica.com/doc/411150.

هاشمی، بهروز. چهارباغی، محمد. چهارباغی، فرزانه. (۱۳۹۹). تاثیر معماری شهری از منظر روانشناسی محیط بر کاهش اسیب های روانی ناشی از استرس. پنجمین کنفرانس بین المللی پژوهش در علوم و مهندسی و دومین کنگره بین المللی عمران، معماری و شهرسازی آسیا، تهران.

یوسف جوکار، ریحانه. (۱۳۹۶). تدوین راهنمای خلق فضا های شهری با رویکرد کاهش تنش زایی محیطی (بافت شهری اطراف ترمینال بابری قدیم شیراز). پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شیراز، دانشکده هنر و معماری، رشته طراحی شهری.

Abrahamyan Empson, L., Baumann, P. S., Söderström, O., Codeluppi, Z., Söderström, D., & Conus, P. (2019). Urbanicity: The need for new avenues to explore the link between urban living and psychosis. *Early Intervention in Psychiatry*, 13(6), eip.12861. https://doi.org/10.1111/eip.12861

Adli, M. (2011). Urban stress and mental health. In Cities, Health and Well-Being (Hong Kong, November 2011).

Adli, M., Berger, M., Brakemeier, E.-L., Engel, L., Fingerhut, J., Hehl, R., Heinz, A., Mayer, J., Mehran, N., Tolaas, S., Walter, H., Weiland, U., & Stollmann, J. (2016). Neurourbanistik – ein methodischer Schulterschluss zwischen Stadtplanung und Neurowissenschaften. *Die Psychiatrie*, 13, 70–78.

Burton, I. (1990). Factors in urban stress. *The Journal of Sociology & Social Welfare*, 17(1), Article 5. https://scholarworks.wmich.edu/jssw/vol17/iss1/5

Caracci, G. (2008). General concepts of the relationship between urban areas and mental health. *Current Opinion in Psychiatry*, 21(4), 385–390. https://doi.org/10.1097/yco.0b013e328303e198

Christmas, J. J. (1973). Psychological stresses of urban living: New direction for mental health services in the inner city. *Journal of the National Medical Association*, 65(6), 483–passim.

Cronin, P., Ryan, F., & Coughlan, M. (2008). Undertaking a literature review: a step-by-step approach. *British Journal of Nursing*, 17(1), 38–43. https://doi.org/10.12968/bjon.2008.17.1.28059

Demiris, G., Oliver, D. P., & Washington, K. T. (2019). Chapter 3 - Defining and Analyzing the Problem. In G. Demiris, D. P. Oliver, & K. T. Washington (Eds.), Behavioral Intervention Research in Hospice and Palliative Care (pp. 27–39). Academic Press. doi: https://doi.org/10.1016/B978-0-12-814449-7.00003-X

Evans, B. E., Huizink, A. C., Greaves-Lord, K., Tulen, J. H. M., Roelofs, K., van der Ende, J., & Santana, G. L. (2020). Urbanicity, biological stress system functioning and mental health in adolescents. *PLOS ONE*, 15(3), e0228659. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0228659

Ferrari, R. (2015). Writing narrative style literature reviews. *Medical Writing*, 24(4), 230–235. https://doi.org/10.1179/2047480615Z.000000000329

Fink, G. (2010). Stress: Definition and history. In Encyclopedia of Neuroscience (pp. 549–555). https://doi.org/10.1016/B978-008045046-9.00076-0

Gonot-Schoupinsky, F. N., Garip, G., & Sheffield, D. (2022). Facilitating the planning and evaluation of narrative intervention reviews: Systematic Transparency Assessment in Intervention Reviews (STAIR). *Evaluation and Program Planning*, 91, 102043. https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2021.102043

Gregory, A. T., & Denniss, A. R. (2018). An Introduction to Writing Narrative and Systematic Reviews — Tasks,

Tips and Traps for Aspiring Authors. *Heart, Lung and Circulation*, 27(7), 893–898. https://doi.org/10.1016/j.hlc.2018.03.027[1]
Helbich, M. (2018). Toward dynamic urban environmental exposure assessments in mental health research. *Environmental Research*, 161, 129–135. https://doi.org/10.1016/j.envres.2017.11.006
Jackson, M. (Ed.). (2015). Stress in Postwar Britain, 1945–1980. Pickering and Chatto.
Joshua, C. J., Freeman, C., & Bazargan-Hejazi, S. (2019). Environmental interventions for physical and mental health: Challenges and opportunities for greater Los Angeles. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(12), 2180. https://doi.org/10.3390/ijerph16122180
Kennedy, D. P., & Adolphs, R. (2011). Social neuroscience: Stress and the city. *Nature,* 474(7352), 452–453. https://doi.org/10.1038/474452a
Korpilo, S., Nyberg, E., Vierikko, K., Ojala, A., Kaseva, J., Lehtimäki, J., Kopperoinen, L., Cerwén, G., Hedblom, M., Castellazzi, E., & Raymond, P. C. (2024). Landscape and soundscape quality promote stress recovery in nearby urban nature: A multisensory field experiment. *Urban Forestry & Urban Greening*, 95. https://doi.org/10.1016/j.ufug.2024.128286
Larcombe, P., Etten, M., Logan, A., Prescott, G., & Horwitz, P. (2019). High-rise apartments and urban mental health—Historical and contemporary views. *Challenges*, 10(2), 34. https://doi.org/10.3390/challe10020034
Lazarus, R. S., & Cohen, J. B. (1977). Environmental stress. *In Human Behavior and Environment* (pp. 89–127). https://doi.org/10.1007/978-1-4684-0808-9_3
Lloyd, S., Sederer, K., Kelly, R., & Rubin, J. (2005). Challenges of urban mental health disaster planning. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma,* 10(3), 695–706. https://doi.org/10.1300/J146v10n03_03
Okkels, N., Kristiansen, C. B., & Munk-Jørgensen, P. (2017). Mental health and illness in the city: Urban design and mental health. In Mental Health and Illness Worldwide (pp. 421–444). https://doi.org/10.1007/978-981-10-2327-9_12
Prindle, R. A. (1968). Health aspects of the urban environment. *Public Health Reports*, 83(7), 617–621. https://doi.org/10.2307/4593367
Schaupp, J., Hediger, K., Wunderli, J. M., et al. (2024). Psychophysiological effects of walking in forests and urban built environments with disparate road traffic noise exposure: Study protocol of a randomized controlled trial. *BMC Psychology*, 12, 250. https://doi.org/10.1186/s40359-024-01720-x
Simmel, G. (1903). The metropolis and mental life. *In The People, Place, and Space Reader* (pp. 223–226).
Streit, F., Haddad, L., Paul, T., Frank, J., Schäfer, A., Nikitopoulos, J., Akdeniz, C., Lederbogen, F., Treutlein, J., Witt, S., Meyer-Lindenberg, A., Rietschel, M., Kirsch, P., & Wüst, S. (2014). A functional variant in the neuropeptide S receptor 1 gene moderates the influence of urban upbringing on stress processing in the amygdala. *Stress*, 17(4), 352–361. https://doi.org/10.3109/10253890.2014.921903
Sukhera, J. (2022a). Narrative Reviews in Medical Education: Key Steps for Researchers. *Journal of Graduate Medical Education,* 14(4), 418–419. https://doi.org/10.4300/JGME-D-22-00481.1
Sukhera, J. (2022b). Narrative Reviews: Flexible, Rigorous, and Practical. *Journal of Graduate Medical Education*, 14(4), 414–417. https://doi.org/10.4300/JGME-D-22-00480.1
Taherdoost, H. (2023). Towards Nuts and Bolts of Conducting Literature Review: A Typology of Literature Review. *Electronics*, 12(4), 800. https://doi.org/10.3390/electronics12040800
Wandersman, A., & Nation, M. (1998). Urban neighborhoods and mental health: Psychological contributions to understanding toxicity, resilience, and interventions. *American Psychologist*, 53(6), 647–656. https://doi.org/10.1037/0003-066X.53.6.647
Xiao, Y., & Watson, M. (2019). Guidance on Conducting a Systematic Literature Review. *Journal of Planning Education and Research*, 39(1), 93-112. https://doi.org/10.1177/0739456X17723971
Oskouee Aras, A. and Azar, A. (2023). A Meta-Analysis of Researches Conducted on the Quality of Urban Life in Informal Settlements in Iran. *Urban Planning Knowledge*, 7(3), 67-89. doi: 10.22124/upk.2023.22756.1796 Oskouee Aras, A. , Babaei Aghdam, F. , Teimouri, I. and Hosseini, A. (2025). Meta-Synthesis of City Diplomacy Researches in Iran. *Urban Economics and Planning*, 5(4), 98-116. doi: 10.22034/uep.2025.488723.1556 Lederbogen, F., Kirsch, P., Haddad, L., Streit, F., Tost, H., Schuch, P., Wüst, S., Pruessner, J. C., Rietschel, M., & Meyer-Lindenberg, A. (2011). City living and urban upbringing affect neural social stress processing in humans. *Nature*, 474(7352), 498–501. https://doi.org/10.1038/nature10190
Maureen O'Hare, (CNN) .(2017). Revealed: The world's least stressful cities. Retrieved 15 September 2021, from https://edition.cnn.com